

Labklājības ministrija

**Informatīvais ziņojums par
Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības
mazināšanai 2021.–2027. gadam finansēšanu 2025.–2027. gadā**

Rīgā, 2024

Satura rādītājs

Saīsinājumi un skaidrojumi	3
1. Ievads.....	5
2. Situācijas apraksts.....	6
3. ESF+ Programmas mērķa grupa.....	11
3.1. Tiesības atbalsta saņemšanai	11
3.2. Mērķa grupa skaitļos.....	11
3.2.1. Operatīvās statistikas dati	11
3.2.2. Dati par unikālo personu skaitu	14
3.3. Mērķa grupas sociāli demogrāfiskā struktūra.....	15
3.4. Mērķa grupas sadalījums pa plānošanas reģioniem	17
4. Programmas atbalsts un pieejamība	19
4.1. Atbalsta veidi un apjoms.....	19
4.2. Sniegtais atbalsts 2019. – 2023. gadā	19
4.3. Atbalsta pieejamība.....	21
4.4. Pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības nozīme zemu ienākumu mājsaimniecību pamatvajadzību apmierināšanā	22
5. Programmas atbalsta lietderības un efektivitātes novērtējums	24
6. Pārtikas un pamata materiālās palīdzības publiskais iepirkums	30
6.1. Iepirkumos piemērojamie principi.....	30
6.2. Iepirkuma procedūras veikšanas ilgums un biežums	30
6.3. Iepirkuma cenas	31
7. ESF + Programmas finansējums	33
7.1. ESF + Programmai pieejamais finansējums	33
7.2. Finansējuma izlietojuma dinamika	34
7.3. Papildus nepieciešamais finansējums atbalsta nodrošināšanai no 07.2025. līdz plānošanas perioda beigām, risinājumi tā nodrošināšanai.....	35
7.4. Izdevumu optimizēšanas iespējas esošā ESF+ Programmas finansējuma ietvaros.....	37
7.5. Nepieciešamais finansējums pilsoniskās iniciatīvas par higiēnisko preču sievietēm nodrošināšanu īstenošanai	39
8. Secinājumi, priekšlikumi	43

Saīsinājumi un skaidrojumi

<i>ANO</i>	<i>Apvienoto Nāciju Organizācija</i>
<i>CSP</i>	<i>Centrālā statistikas pārvalde</i>
<i>EAFVP DP</i>	<i>Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām darbības programma “Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā”</i>
<i>EK</i>	<i>Eiropas Komisija</i>
<i>ES</i>	<i>Eiropas Savienība</i>
<i>ES fondi</i>	<i>2021.–2027. gada periodā – ERAF, KF, ESF+, TPF</i>
<i>ESF+</i>	<i>Eiropas Sociālais fonds Plus</i>
<i>ESF+ Programma</i>	<i>Eiropas Sociālā fonda Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam</i>
<i>ESF+ Programmas likums</i>	<i>Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gada plānošanas perioda vadības likums</i>
<i>ESF+ Regula</i>	<i>Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2021. gada 24. jūnija regula (ES) Nr. 2021/1057, ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013</i>
<i>ESF+ Programmas SI</i>	<i>ESF+ Programmas sadarbības iestāde – Sabiedrības integrācijas fonds (SIF)</i>
<i>ESF+ Programmas VI</i>	<i>ESF+ Programmas vadošā iestāde – Labklājības ministrijas Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām vadošā iestāde</i>
<i>FM</i>	<i>Finanšu ministrija</i>
<i>FS</i>	<i>Finansējuma saņēmējs – Sabiedrības integrācijas fonds (publisko iepirkumu par atbalsta preču komplektu iegādi veicējs ESF+ Programmas ietvaros)</i>
<i>EU-SILC</i>	<i>Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem (angļu valodā European Union Statistics on Income and Living Conditions)</i>
<i>GMI</i>	<i>Garantētais minimālais ienākuma</i>
<i>IUB</i>	<i>Iepirkumu uzraudzības birojs</i>
<i>Kohēzijas programma</i>	<i>Eiropas Savienības kohēzijas politikas programma 2021.–2027. gadam</i>
<i>LM</i>	<i>Labklājības ministrija</i>
<i>MK</i>	<i>Ministru kabinets</i>
<i>MK noteikumi Nr. 381</i>	<i>MK 2022. gada 21. jūnija noteikumi Nr. 381 “Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam īstenošanas noteikumi”</i>
<i>MK noteikumi Nr. 443</i>	<i>MK 2022. gada 14. jūlija noteikumi Nr. 443 “Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam īstenošanas uzraudzības noteikumi”</i>
<i>NAP 2027</i>	<i>Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam</i>
<i>NVO</i>	<i>Nevalstiska organizācija</i>
<i>PEVS</i>	<i>EAFVP DP Projektu elektroniskā vadības sistēma</i>
<i>PO</i>	<i>Partnerorganizācija</i>
<i>PVN</i>	<i>Pievienotās vērtības nodoklis</i>
<i>SOPA</i>	<i>Pašvaldību sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma</i>
<i>SPOLIS</i>	<i>Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma</i>
<i>Ziņojums</i>	<i>Informatīvais ziņojums par Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam finansēšanu 2025.–2027. gadā</i>

<i>2021.–2027. Regula</i>	<i>Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 24. jūnija regula (ES) 2021/1060, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai</i>
---------------------------	--

1. Ievads

MK 2023. gada 16. maija rīkojuma (prot. Nr. 26 25. §) Nr. 276 “Par Eiropas Sociālā fonda Plus programmu materiālās nodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam” 2. punktā noteikts: Labklājības ministrijai sagatavot Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam vidusposma izvērtējumu, pamatojoties uz sociāli ekonomiskās situācijas analīzi, COVID-19 izraisītās krīzes ietekmes novērtējumu un problēmām, kas tiks apzinātas 2024. gadā Eiropas Komisijas pieņemtajos ieteikumos Latvijai, un labklājības ministram līdz 2025. gada 1. martam iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam finansēšanu 2026.–2027. gadā.

Ziņojums tiek iesniegts MK atbilstoši šim rīkojumam. Rīkojuma izpilde uzsākta 2024. gadā, ņemot vērā faktu, ka uz 2024. gada jūniju ESF+ Programmas ietvaros piešķirtā finansējuma atlikums ir pietiekams pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības nodrošināšanai indikatīvi līdz 2025. gada jūnijam (ja tiek saglabāti līdzšinējie nosacījumi atbalsta saņemšanai). Līdz ar to lēmums par ESF+ Programmas turpmāku īstenošanu nepieciešams iespējami drīz, bet ne vēlāk kā līdz 2024. gada 30. septembrim.

Ziņojumā ir apkopota informācija par EAFVP DP un ESF+ Programmas ietvaros sniegto pārtikas atbalstu un pamata materiālo palīdzību zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušajām mājsaimecībām, tas ietver informāciju par ESF+ Programmai papildu nepieciešamo finansējumu, izvērtētiem risinājumiem tā nodrošināšanai un priekšlikumu piemērojamam risinājumam nepietiekama finansējuma apstākļos.

Ziņojumā izmantoti ESF+ Programmas VI, ESF+ Programmas SI un FS dati par izsniegto atbalstu un izmantoto finansējumu, SOPA un SPOLIS statistikas dati, CSP statistikas dati, EAFVP DP PEVS dati, kā arī EAFVP atbalsta lietderības un efektivitātes novērtējuma ietvaros – ikgadējā atbalsta gala saņēmēju aptaujā par 2021., 2022. un 2023. gadu iegūtie dati.

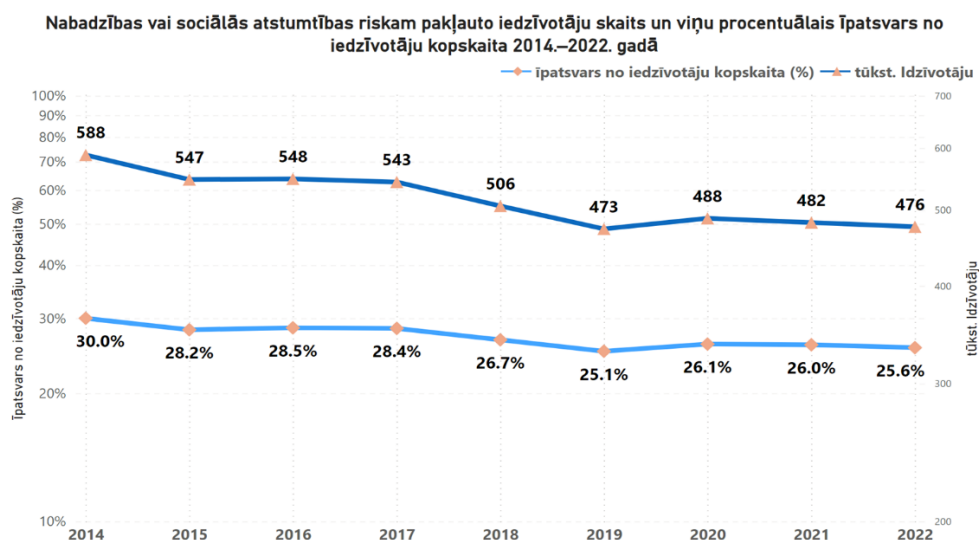
2. Situācijas apraksts

Sadaļā analizēti indikatori, kas raksturo nabadzību un sociālo atstumtību Latvijā un ES dalībvalstīs un tiek izmantoti kā mērķa rādītāji nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai dažādos starptautiskos un Latvijas dokumentos: stratēģija „Eiropa 2030”, ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi, NAP 2027 un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030), Eiropas Komisijas 2024. gada Ziņojuma projekts par Latviju (2024 Draft Country Report Latvia).

Nabadzības vai sociālās atstumtības risks

Atbilstoši CSP 2023. gadā veiktās iedzīvotāju aptaujas¹ rezultātiem 2022. gadā Latvijā nabadzības vai sociālās atstumtības riskam bija pakļauti 25,6 % jeb 476 tūkstoši iedzīvotāju, kas ir nedaudz mazāk nekā 2021. gadā, kad šādu iedzīvotāju bija 26,0 % jeb 482 tūkstoši (skat. attēlā Nr. 1).

Attēls Nr. 1

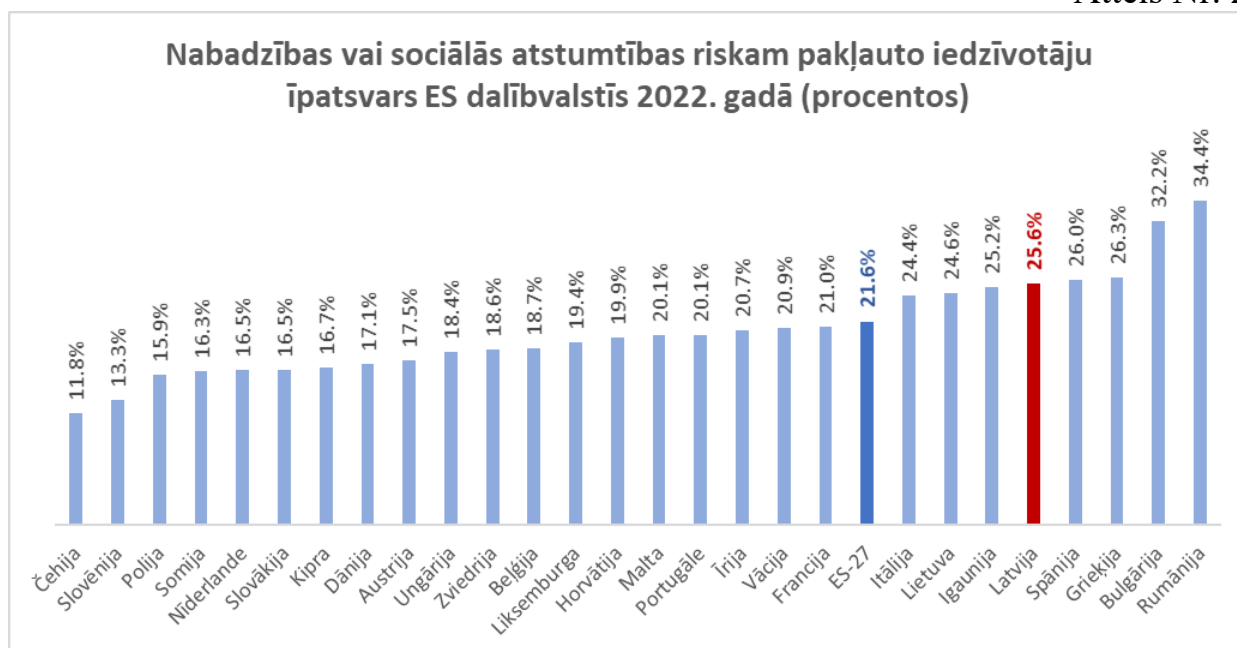
Datu avots: Eurostat [ILC_PEPS01N] 12.02.2024.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/settings_1/table?lang=en

Kaut arī kopš 2014. gada nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars ir samazinājies par 4,4 procentpunktiem, Latvija joprojām ir starp ES dalībvalstīm, kur šis rādītājs ir viens no augstākajiem. Jaunākie pieejamie dati liecina, ka starp visām ES dalībvalstīm Latvijā bija piektais augstākais nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars (26,0 % 2021. gadā un 25,6 % 2022. gadā²). Sliktāka situācija bija Rumānijā, kur nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars bija 34,4 %, Bulgārijā – 32,2 %, Grieķijā – 26,3 % un Spānijā – 26,0 % (skat. attēlā Nr. 2).

¹ Aptaujas rezultāti pamatojoties uz datiem, kas iegūti ikgadējā ES statistikas apsekojumā par ienākumiem un dzīves apstākļiem (EU-SILC 2023. gada apsekojums). <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/monetara-nabadziba-nevienlidziba-un-sociala-atstumtiba-21?themeCode=NN>

² Latvijas dati attiecas uz 2023. gada apsekojuma provizoriskajiem rezultātiem, pārējo ES dalībvalstu dati – uz 2022. gada apsekojuma rezultātiem.

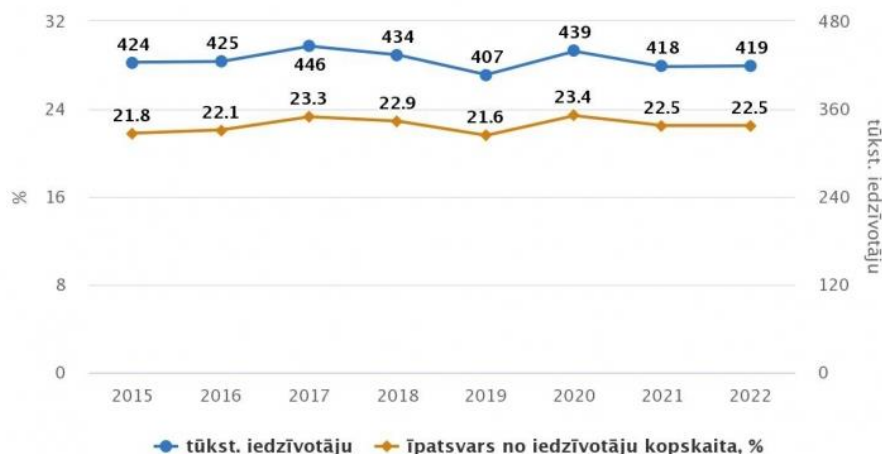
Datu avots: Eurostat [ILC_PEPS01N] 12.02.2024.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en

Nabadzības risks

Atbilstoši CSP 2023. gadā veiktās iedzīvotāju aptaujas rezultātiem³ 2022. gadā Latvijā nabadzības riskam⁴ bija pakļauti 419 tūkstoši jeb 22,5 % iedzīvotāju – tikpat, cik 2021. gadā. Šo iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi⁵ bija zem nabadzības riska sliekšņa (skat. attēlā Nr. 3).

Nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits un īpatsvars no iedzīvotāju kopskaita 2015.–2022. gadā

Skatīt Oficiālās statistikas portālā: NNR020 un CSP aprēķins

Datu avots: CSP, tabula NNR020 Nabadzības riska indekss pēc vecuma un dzimuma (procentos) 2015 - 2022

³<https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/monetara-nabadziba-nevienlidziba-un-sociala-atstumtiba/preses-17?themeCode=NN>

⁴ Nabadzības riska indekss – iedzīvotāju īpatsvars (%), kuru ekvivalentie rīcībā esošie ienākumi ir zem nabadzības riska sliekšņa. Nabadzības riska sliekšnis ir 60 % no ekvivalento rīcībā esošo ienākumu mediānas. Mediāna ir augošā vai dilstošā kārtībā sakārtotu novērojumu centra vērtība jeb sadalījuma viduspunkts.

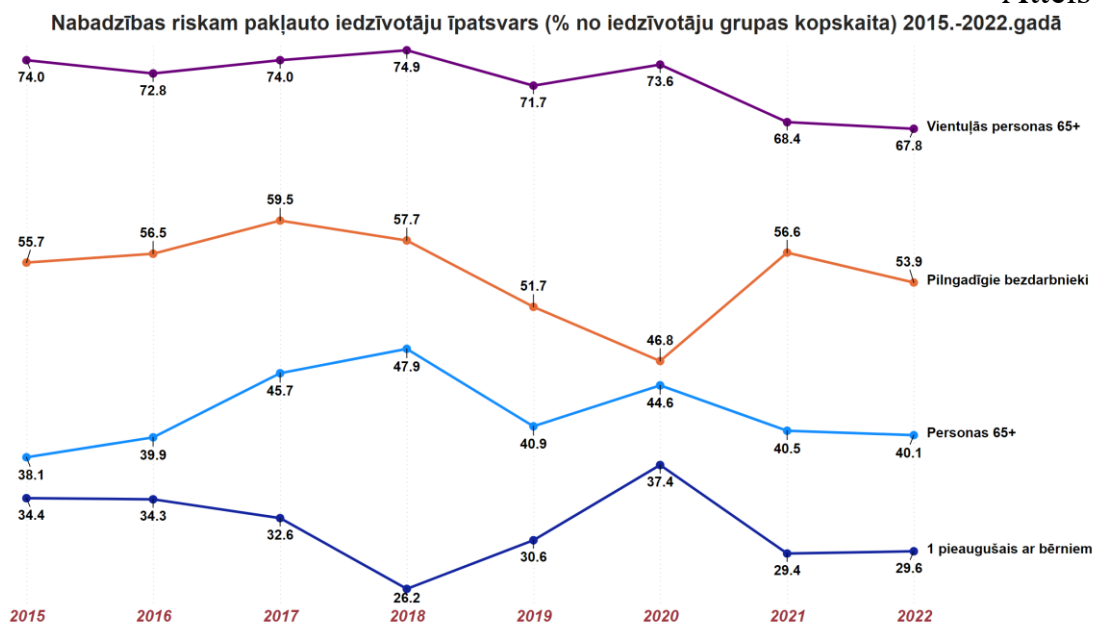
⁵ Rīcībā esošie (neto) ienākumi – skat. definīciju <https://stat.gov.lv/lv/metadati/3578-majsaimniecibu-riciba-esosie-ienakumi-eu-silc-apsekojums/det>

Vērtējot pēc iedzīvotāju vecuma grupām, visvairāk (40,1 %) 2022. gadā nabadzības riskam bija pakļauti vecākā gadagājuma iedzīvotāji vecumā no 65 gadiem. Taču kopš 2020. gada vērojama šī rādītāja pakāpeniska samazināšanās.

Īpaši nabadzības riskam bija pakļauti vientuļie vecākā gadagājuma iedzīvotāji (67,8 %). Bet arī šis rādītājs no 2020. gada pakāpeniski samazinās.

Tāpat augsts nabadzības risks bija starp pilngadīgiem bezdarbniekiem (53,9 %) un mājsaimniecībām ar vienu pieaugušo un apgādībā esošiem bērniem (29,6 %). Skatīt attēlā Nr. 4.

Attēls Nr. 4

Datu avots: CSP, tabula NNR020, NNR030, NNR040

Materiālā un sociālā nenodrošinātība. Dziļā materiālā un sociālā nenodrošinātība

Cits nabadzības līmeni raksturojošais rādītājs ir iedzīvotāju materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītājs. Atbilstoši CSP veiktās EU-SILC aptaujas⁶ (2022. gada apsekojums) rezultātiem pēdējo gadu laikā materiālā un sociālā nenodrošinātība Latvijā pakāpeniski mazinājās, viszemākos rādītājus (11,1 %) sasniedzot 2021. gadā. Tomēr jau nākamajā gadā (2022. gadā) rādītājs palielinājās par 3 procentpunktiem, sasniedzot 14,1 %. Tas visticamāk izskaidrojams ar 2022. gadā notikušu strauju energoresursu cenu pieaugumu, sekojošu augstu inflāciju, īpaši pārtikai, kā rezultātā pazeminājās iedzīvotāju pirktspēja. 2023. gadā materiālai un sociālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars saglabājās bez būtiskām izmaiņām – tas samazinājās vien par 0,6 procentpunktiem (skat. attēlā Nr. 5).⁷

Dziļai materiālai un sociālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars 2022. gadā palielinājies par 2,5 procentpunktiem, sasniedzot 7,8 % (skat. attēlā Nr. 5). Savukārt 2023. gadā, situācijai nedaudz stabilizējoties, šis rādītājs atkal

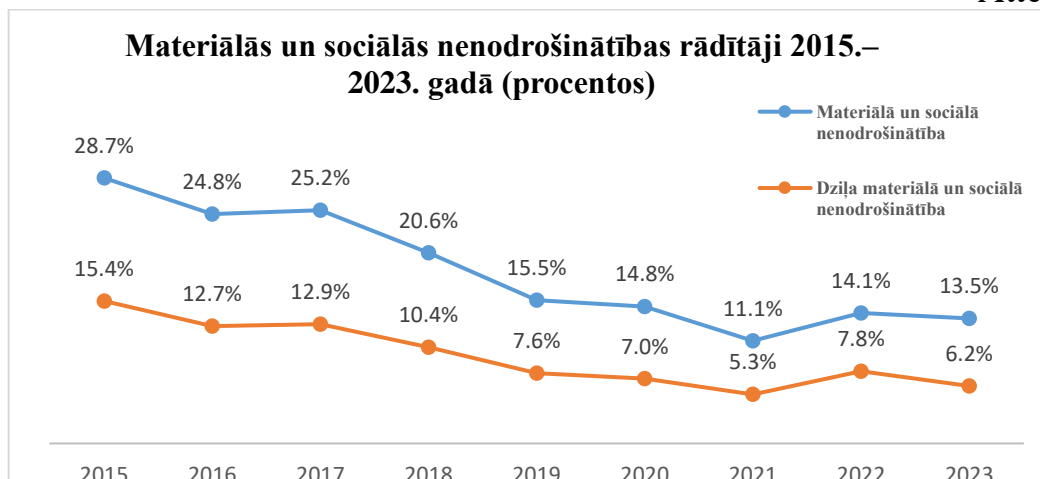
⁶ <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/monetara-nabadziba-nevienlidziba-un-sociala-atstumtiba-18>

⁷ https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2024-03/Nr_06_Materiala_nenodrosinatiba_Latvija_2023_gada_%2824_00%29_LV.pdf

samazinājies, sasniedzot 6,2 % (kopš 2022. gada samazinājums par 1,6 procentpunktiem).

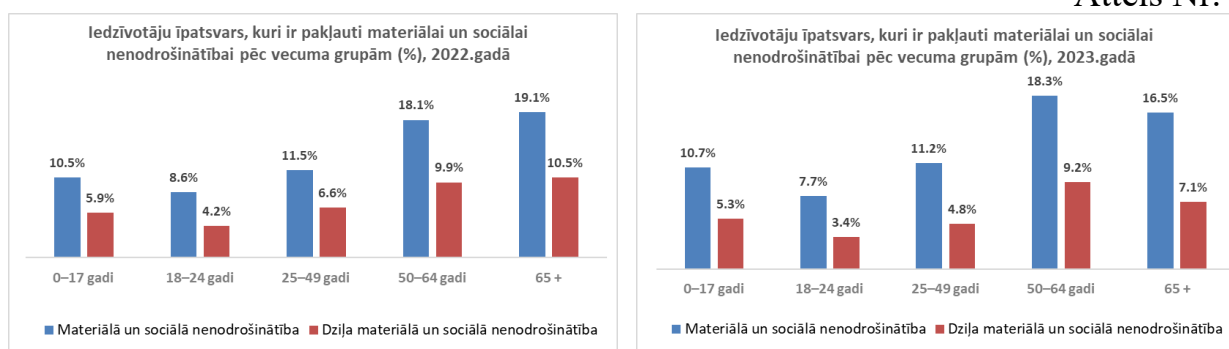
Attēls Nr. 5

Datu avots: CSP, tabula NNN180. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri ir pakļauti materiālai un sociālai nenodrošinātībai (procentos) 2015 - 2022

Analizējot materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītāju pa vecuma grupām (skatīt attēlā Nr. 6), redzams, ka iedzīvotāji līdz 49 gadu vecumam salīdzinot ar vecāka gadagājuma iedzīvotājiem, ir būtiski mazāk pakļauti materiālai un sociālai nenodrošinātībai. Dati liecina, ka, tuvojoties pensijas vecumam, arvien vairāk iedzīvotāju kļūst pakļauti materiālai un sociālai nenodrošinātībai. 2022. gadā starp 50 līdz 64 gadus veciem iedzīvotājiem materiālai un sociālai nenodrošinātībai bija pakļauti 18,1 % (kopš 2021. gada pieaugums par 2,3 procentpunktiem) un dziļai materiālai un sociālai nenodrošinātībai – 9,9 % (pieaugums par 1,8 procentpunktiem). Starp vecākā gadagājuma (vismaz 65 gadus veciem) iedzīvotājiem materiālai un sociālai nenodrošinātībai bija pakļauti 19,1 % (kopš 2021. gada pieaugums par 5,8 procentpunktiem) un dziļai materiālai un sociālai nenodrošinātībai – 10,5 % (pieaugums par 4,8 procentpunktiem).

Attēls Nr. 6

Datu avots: CSP, tabula NNN181. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri ir pakļauti materiālai un sociālai nenodrošinātībai pēc vecuma grupām (procentos)

Atzīmējams, ka, sociāli ekonomiskajai situācijai stabilizējoties, 2023. gadā dziļai materiālai un sociālai nenodrošinātībai pakļauto īpatsvars samazinājās visās iedzīvotāju vecuma grupās: lielākais samazinājums vērojams starp iedzīvotājiem, kuri bija sasnieguši 65 gadu vecumu (no 10,5 % 2022. gadā līdz 7,1 % 2023. gadā),

un starp 25 līdz 49 gadus veciem iedzīvotājiem – no 6,6 % 2022. gadā līdz 4,8 % 2023. gadā (skat. attēlā Nr. 6).⁸

Aplūkojot indikatorus, kas raksturo nabadzību un sociālo atstumtību, secināms, ka būtiskas izmaiņas tajos nav vērojamas – pēdējo divu gadu laikā (2021. un 2022. g.) nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars (%) nav mainījies. Materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītājs pēc 2021. gadā vēsturiski lielākās lejupslīdes, 2022. gadā atkal pieauga, visticamāk energokrīzes un pēdējo 20 gadu laikā nepieredzētās cenu inflācijas ietekmē. Savukārt 2023. gadā, ekonomiskajai situācijai stabilizējoties, tas atkal samazinājās.

Piebilstams, ka saskaņā ar CSP analītisko informāciju⁹ 2022. gadā nabadzības risks pirms sociālajiem transfertiem bija 40,6 %. Tas nozīmē, ka, nepastāvot sociālajiem transfertiem, nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars būtu bijis par 18,1 procentpunktu lielāks par esošo (22,5 %). Valsts atbalsts, palielinot ģimenes valsts pabalstu, ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamās minimālās pensijas apmēru, indeksējot pensijas u.c., nodrošināja, ka nabadzības risks nepieaug vai pat nedaudz samazinās vecākā gadagājuma iedzīvotājiem un ģimenēm ar bērniem. Secināms, ka jebkurš valsts, pašvaldības, NVO u.c. avotu atbalsts zemu ienākumu ģimenēm, ir būtisks un tam ir tieša ietekme uz iepriekš apskatītajiem rādītājiem.

---

⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdspd11_custom_9842147/default/table?lang=en

⁹ <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/monetara-nabadziba-nevienlidziba-un-sociala-atstumtiba-21>

3. ESF+ Programmas mērķa grupa

3.1. Tiesības atbalsta saņemšanai

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 381 II. sadaļas “Mājsaimniecības, kurām ir tiesības saņemt atbalstu” 4. punkta nosacījumiem ESF+ Programmas atbalsta saņēmēji ir mājsaimniecības, kurām pašvaldības sociālais dienests izsniedzis izziņu, kas apliecina, ka mājsaimniecība:

- atbilst trūcīgas mājsaimniecības statusam;
- ir nonākusi krīzes situācijā;
- atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem maznodrošinātai mājsaimniecībai un ka tās rīcībā esošie ienākumi uz vienu ekvivalento patērētāju mājsaimniecībā mēnesī nepārsniedz 411 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, bet katrai nākamajai personai mājsaimniecībā 288 *euro*.

ESF+ Programmas ietvaros maznodrošinātai mājsaimniecībai noteiktais ienākumu sliekšnis ir 60 % no nacionālā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma mediānas, t.i., atbalsta saņēmēji ir mājsaimniecības zem nabadzības riska sliekšņa. Minimālo ienākumu sliekšņu apmērus mājsaimniecībai aprēķina, pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, piemērojot koeficientu 1, bet pārējām personām mājsaimniecībām – koeficientu 0,7¹⁰. Ņemot vērā, ka no 2024. gada 1. janvāra tiek piemērota 2021. gada ienākumu mediāna – 685,78 *euro*, ienākumu sliekšnis ESF+ programmas atbalsta saņemšanai 2024. gadā ir: 411 *euro* pirmajai personai mājsaimniecībā un 288 *euro* katra nākamajai personai mājsaimniecībā¹¹.

Atzīmējams, ka minimālo ienākumu sliekšņi tiek pārskatīti katru gadu likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā.

Tiesības saņemt atbalstu ir Latvijas iedzīvotājiem, kā arī Ukrainas civiliedzīvotājiem (saskaņā ar Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma 7. panta pirmās daļas 2. punktu).

Savukārt ESF+ Programmas atbalstītājās zupas virtuvēs gatavo maltīšu saņemšanai nav nepieciešama pašvaldības sociālā dienesta izsniegta iepriekš minētā izziņa, proti, maltītes var saņemt jebkura persona bez izziņas un citiem dokumentiem, tostarp bezpajumtnieki un migranti.

3.2. Mērķa grupa skaitļos

3.2.1. Operatīvās statistikas dati

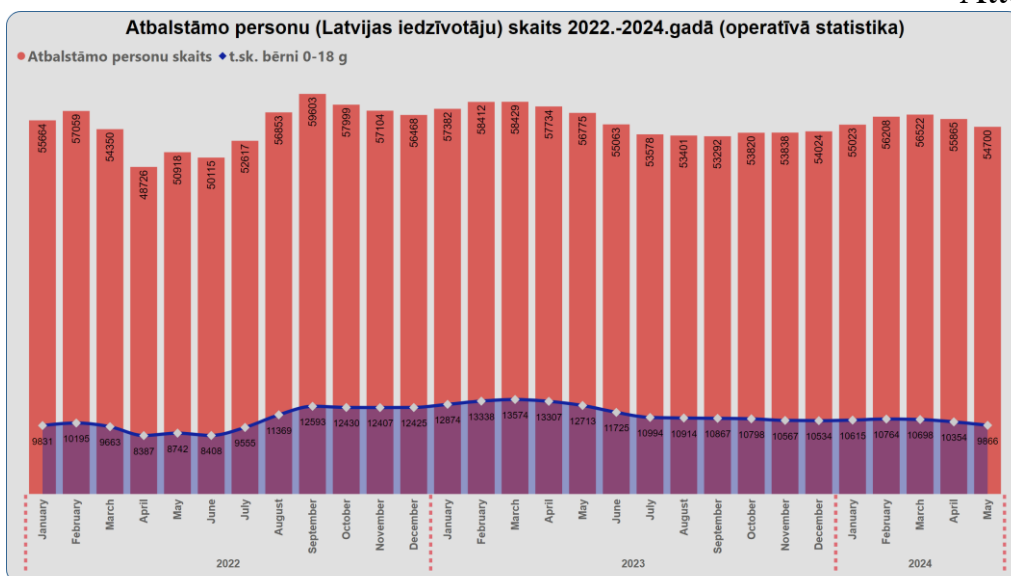
Atbilstoši SOPA statistikas datiem SPOLIS pēdējos divos gados (2022. un 2023.) personu (Latvijas iedzīvotāju) skaits, kam bija piešķirts viens no iepriekš minētajiem statusiem¹², gandrīz nemainījās. Vidēji katru mēnesi ar aktīvu statusu bija ap 55 tūkst. personu (skat. attēlu Nr. 7).

Atsevišķos mēnešos rudens/ziemas sezonā tas bija tuvu 60 tūkst. personu, un pavasara/vasaras sezonā 2022. gadā tas samazinājies zem 50 tūkst. personu.

¹⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta piektā daļa

¹¹ Aprēķins: 1) 685,78 *euro* x 60 % = 411 *euro*; 2) 411 *euro* x koef. 0,7 = 288 *euro*.

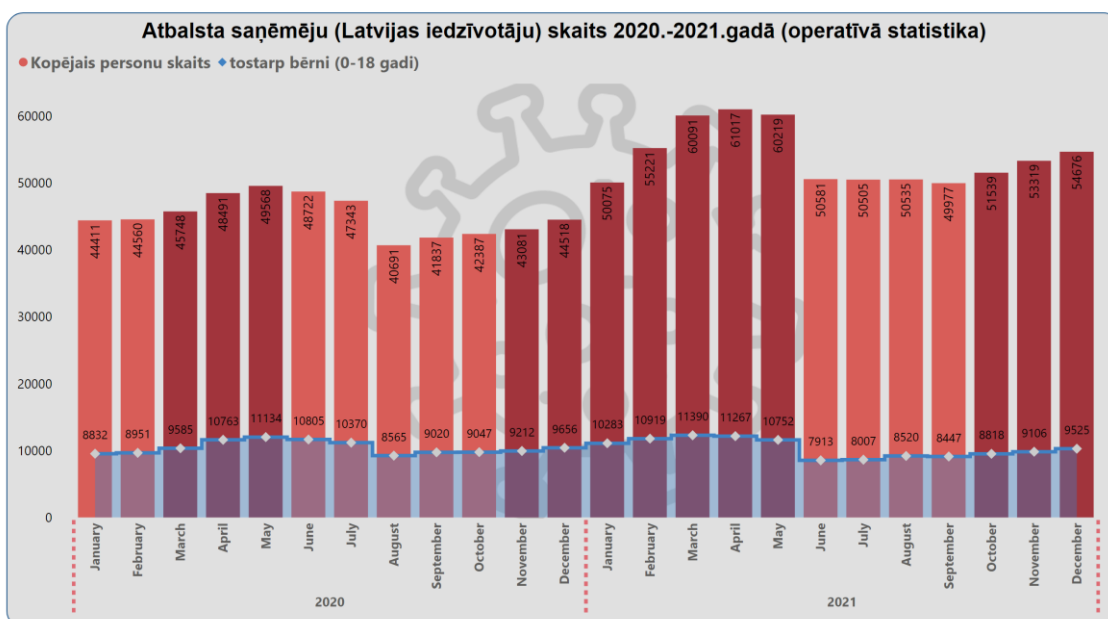
¹² Mājsaimniecības: ar trūcīgas mājsaimniecības statusu, nonākusi krīzes situācijā un ESF+ Programmas nosacījumiem atbilstoša maznodrošinātā mājsaimniecība, kurai pašvaldības sociālais dienests izsniedzis izziņu par attiecīgu statusu.

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 13.02.2024., 24.03.2024., 03.04.2024., 21.06.2024.

Savukārt 2023. gada vasaras sezonā šāds kritums vairs netiek novērots un atbalstāmo personu skaits arī vasaras mēnešos un līdz pat gada beigām ir gandrīz nemainīgs – ap 54 tūkst. un vairāk personu. Tas lielā mērā saistīts ar 2022. gadā iesākušos energokrīzi – cenu kāpumu energoresursiem, izrietoši arī komunālo maksājumu izdevumiem un īpaši pārtikai, kam ir liela ietekme uz mājsaimniecību situāciju. Atzīmējams, ka arī 2024. gada pirmajos piecos mēnešos atbalstāmo personu skaits nav samazinājies: katru mēnesi tas bija 55 -56 tūkst. personu (skat. attēlā Nr. 7). Līdzīgi kā 2023. gadā, tāpat arī 2024. gada vasaras sezonā atbalstāmo personu skaita kritums netiek novērots.

Analizējot mērķa grupas skaitu agrākā periodā – 2020. un 2021. gadā, kas sakrīt ar COVID-19 pandēmijas periodu, redzams, ka atbalstāmo personu skaita izmaiņas ir izteiktākas (skat. attēlu Nr. 8).

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 14.02.2024.

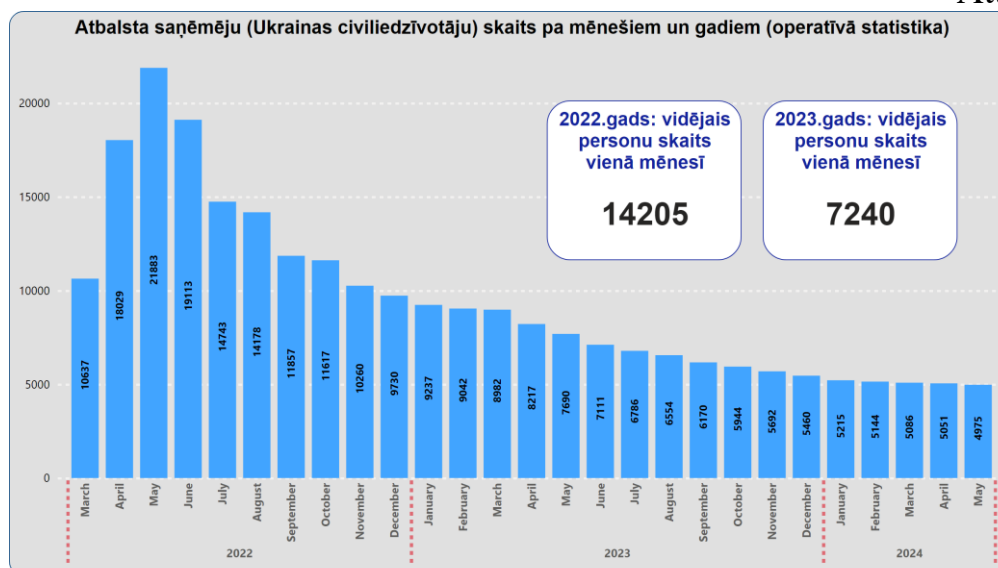
Attēlā Nr. 8 apkopotā informācija rāda, ka mērķa grupas skaita pieauguma periodi precīzi sakrīt ar valstī izsludināto ārkārtējo situāciju saistībā ar COVID-19 izplatību periodiem: no 2020. gada marta, kad izsludināta pirmā ārkārtējā situācija¹³, no 2020. gada novembra, valstī izsludinot otro ārkārtējo situāciju¹⁴, un arī no 2021. gada oktobra, kad ārkārtējā situācija izsludināta trešo reizi¹⁵. Atbalstāmo personu skaita pieaugumu un noturēšanos periodā ietekmēja arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma Pārejas noteikumu 36. punktā un vēlāk arī 36.¹ punktā¹⁶ noteiktā norma par iespēju pagarināt izziņas derīguma termiņu uz iepriekšējo datu par mājsaimniecības ienākumiem izvērtēšanas pamata.

Tas kopumā ļauj secināt, ka jebkurai krīzei un izmaiņām sociāli ekonomiskajā vidē, kā arī ar tām saistīto normatīvo aktu normu izmaiņām, ir tieša, ātra un būtiska ietekme uz situāciju zemu ienākumu mājsaimniecībās.

Atzīmējams, ka iepriekš minētajos periodos īpašs atbalstāmo personu skaita pieaugums bija vērojams vecuma grupā – bērni līdz 18 gadiem. Tas nozīmē, ka pieaug atbalsta nepieciešamība ģimenēm ar bērniem, tātad mājsaimniecībām ar personām darba spējas vecumā un apgādībā esošiem bērniem. Atsevišķos mēnešos bērnu skaits pieauga pat vairāk nekā par 20 %. Ārkārtējai situācijai beidzoties, atceļot valstī noteiktos epidemioloģiskās drošības ierobežojumus un atsākoties uzņēmējdarbībai, vērojams tūlītējs šīs mērķa grupas skaita samazinājums.

No 2022. gada marta pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības saņēmēju loks paplašināts ar Ukrainas civiliedzīvotājiem, kara bēgļiem, kas nonākuši Latvijas teritorijā. Lielākais to pieplūdums bija 2022. gada pirmajā pusgadā, pēc kā vērojams to pakāpenisks samazinājums. Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta saņēmēju skaits 2022. gadā vidēji mēnesī bija 14 205 personas, bet jau 2023. gadā tas samazinājās uz pusi – vidēji mēnesī bija 7 240 personas (skat. attēlu Nr. 9).

Attēls Nr. 9

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 14.02.2024., 24.03.2024., 03.04.2024., 21.06.2024.

¹³ MK 2020. gada 12. marta rīkojums Nr. 103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" no 2020. gada 12. marta līdz 2020. gada 14. aprīlim.

¹⁴ MK 2020. gada 6. novembra rīkojums Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" no 2020. gada 9. novembra līdz 2021. gada 6. aprīlim.

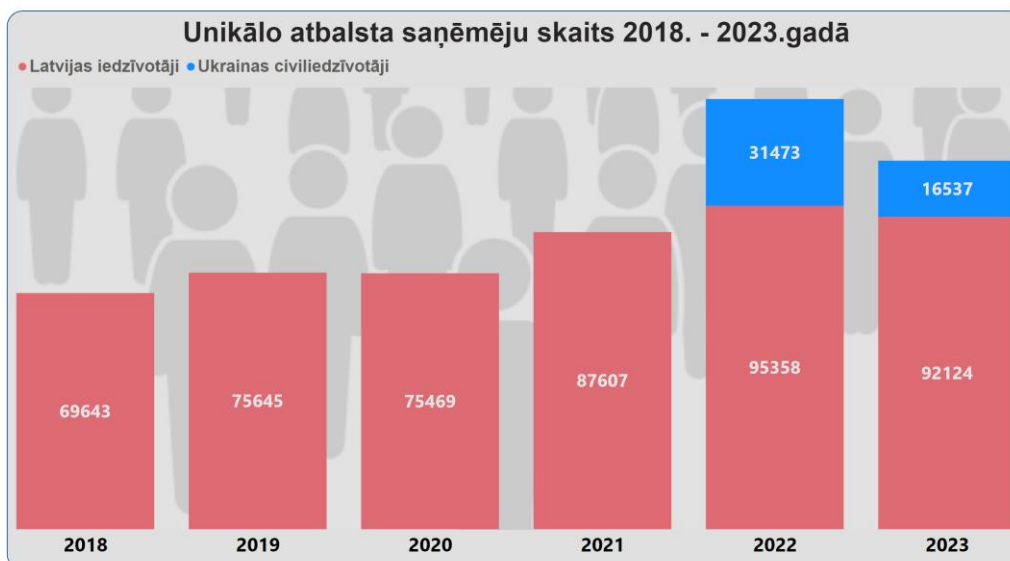
¹⁵ MK 2021. gada 9. oktobra rīkojums Nr. 720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" no 2021. gada 11. oktobra līdz 2022. gada 11. janvārim (pagarināta līdz 2022. gada 28. aprīlim).

¹⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 36. punkts. <https://likumi.lv/ta/id/68488#p-773245>

3.2.2. Dati par unikālo personu skaitu

Apkopotie dati par unikālajiem pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības saņēmējiem rāda, ka pēdējos trīs gados to skaits būtiski pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējo periodu pirms COVID-19 pandēmijas (skat. attēlu Nr. 10).

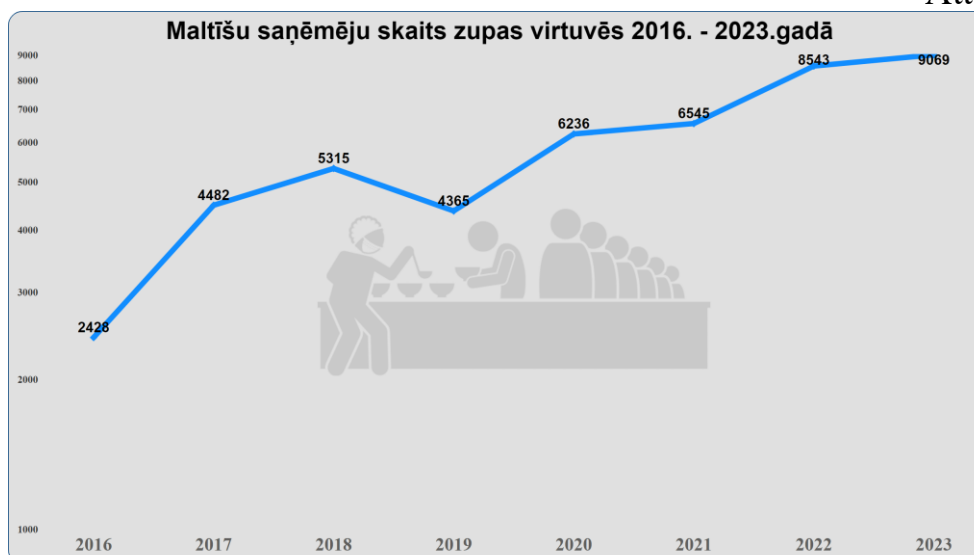
Attēls Nr. 10

Datu avots: ESF+ Programmas VI aprēķins, balstīts uz SOPA / SPOLIS datiem, PO aplēsēm un ikgadējā strukturētā apsekojuma datiem

Arī apkopotie dati par zupas virtuvju apmeklētājiem – gatavo maltīšu saņēmējiem, norāda uz pārtikas atbalsta saņēmēju skaita pieaugumu (skat. attēlu Nr. 11), attiecīgi pieprasījuma pēc pārtikas atbalsta palielināšanos.

Attēls Nr. 11

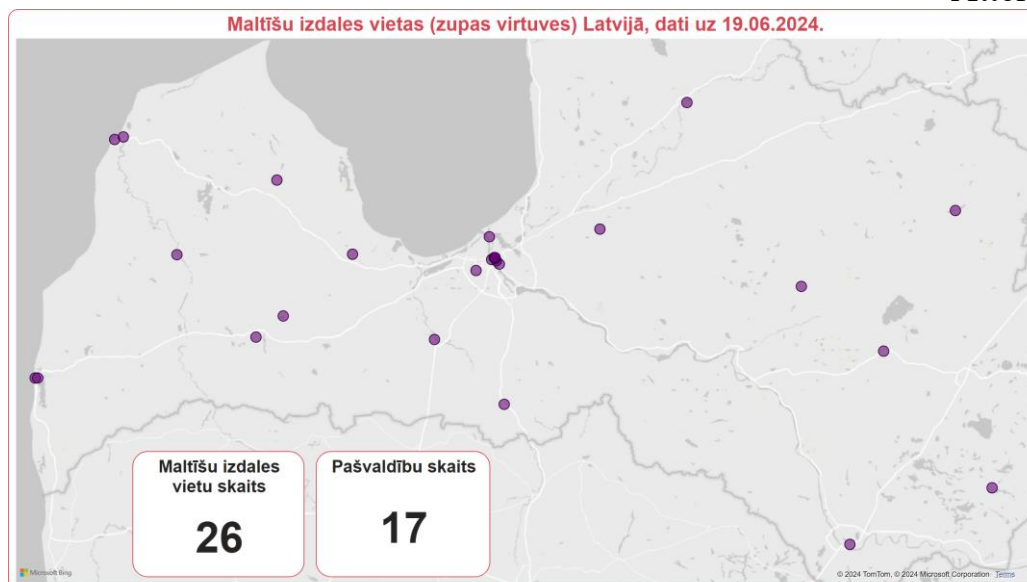
Datu avots: ESF+ Programmas VI aprēķins, balstīts uz datiem par faktiski izdalīto maltīšu skaitu un PO aplēsēm, kā arī ikgadējā strukturētā apsekojuma datiem

Nenoliedzami, maltīšu saņēmēju skaita pieaugums zupas virtuvēs saistīts ar cenu inflāciju un cilvēku pirktspējas samazināšanos pēdējos divos gados (skat. šī Ziņojuma 3.2. apakšpunktu). Par to netieši liecina arī ikgadējo strukturēto apsekojumu (aptauj) rezultāti, kas parāda, ka pēdējos gados zupas virtuvēs

sastopami cilvēki, kuri nekad iepriekš zupas virtuves nav apmeklējuši. Vienlaikus daļa šo cilvēku saņem arī citus atbalsta viedus, tostarp atbalsta komplektus.

Maltīšu saņēmēju skaita pieaugums pamatojams arī ar zupas virtuvju tīkla paplašināšanos, objektīvi palielinoties pieprasījumam. Attiecīgi – 2016. gadā darbojās 16 EAFVP DP ietvaros atbalstītās zupas virtuves, bet 2024. gada pirmajos sešos mēnešos bija 26 zupas virtuves. Jāatzīst, ka šīs zupas virtuves galvenokārt atrodas pilsētās un to pārklājums ir atkarīgs no organizācijām, kas pieteikušās kā PO pretendenti atklātajā atlasē (skat. attēlu Nr. 12).

Attēls Nr. 12

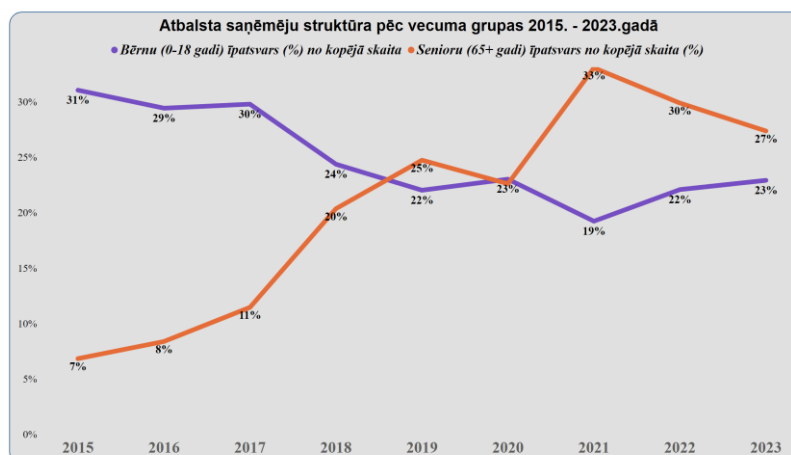
Datu avots: EAFVP DP PEVS dati par zupas virtuvju (maltīšu izdales vietu) adresēm, uz 19.06.2024.

Par zupas virtuvju pakalpojuma nepieciešamību (pieprasījumu) un faktisko nodrošināšanu citur Latvijas pašvaldību teritorijās analīze netika veikta.

3.3. Mērķa grupas sociāli demogrāfiskā struktūra

Analizējot atbalsta saņēmēju skaita izmaiņas pēc vecuma, secināms, ka deviņu gadu laikā tas ir būtiski mainījies: bērnu vecumā līdz 18 gadiem īpatsvars no 31 % 2015. gadā samazinājās līdz 19 % 2021. gadā, savukārt vecāka gada gājuma personu vecumā 65+ īpatsvars no 7 % 2015. gadā pieauga līdz 33 % 2021. gadā (skat. attēlu Nr. 13).

Attēls Nr. 13

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 15.02.2024.

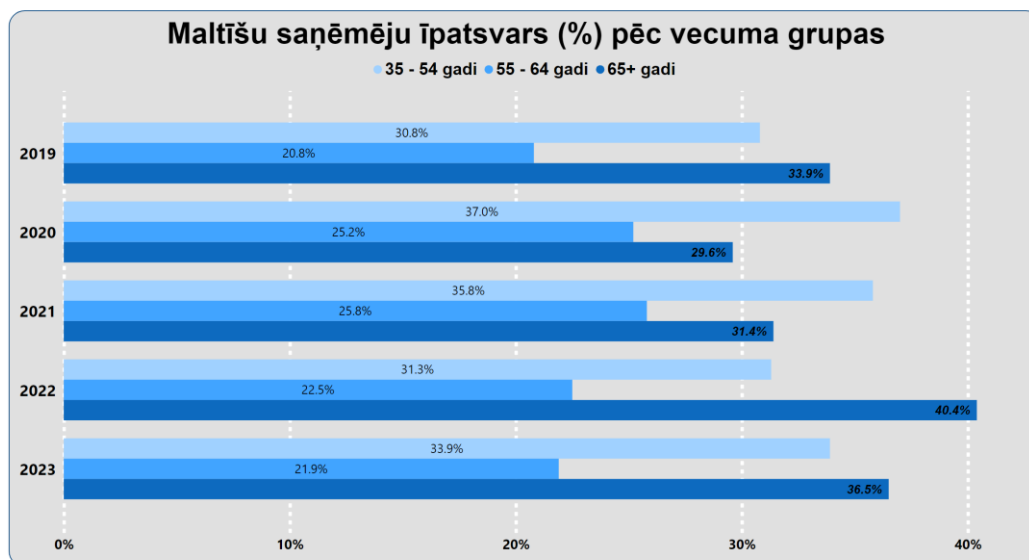
Attēlā atspoguļotie dati ļauj secināt, ka pa gadiem atbalsta saņēmēju lokā pakāpeniski samazinās māsaimniecību (kurās dzīvo bērni) ar darbaspējas vecuma māsaimniecības locekļiem skaits. Tas skaidrojams ar šīs grupas augstāku motivāciju un arī praktisku spēju uzlabot savu dzīves situāciju, atgriežoties darba tirgū vai meklējot labāk apmaksātu darbu. Šeit nozīmīga loma ir arī valsts atbalsta palielināšana ģimenēm ar bērniem. Tomēr jāatzīmē, ka krīzes gadījumos – 2022. gadā (kara Ukrainā uzsākšanas gads un ar to saistītā energokrīze un cenu inflācija) un 2023. gadā bērnu īpatsvars atbalsta saņēmēju lokā atkal nedaudz palielinās.

Analizējot atbalsta saņēmēju pensijas vecuma personu (65+) skaita izmaiņas pa gadiem, novērojams būtisks tā īpatsvara pieaugums. Tas, nenoliedzami, saistīts ar zemu pensiju problemātiku, kā arī objektīvu iemeslu dēļ šo personu ierobežotu spēju un iespēju atgriezties darba tirgū vai turpināt darba gaitas.

Būtiski atzīmēt, ka vismazāk aizsargātās iedzīvotāju grupas – bērni līdz 18 gadiem (kas ir atkarīgi no saviem vecākiem vai aizbildņiem) un personas vecumā 65+, pēdējos trīs gados kopā veido vairāk nekā pusi no pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības saņēmēju skaita: 2021. un 2022. gadā 52 % no visiem atbalsta saņēmējiem, bet 2023. gadā – 50 %.

Atzīmējams, ka vēl lielāks vecāka gadagājuma personu īpatsvars ir gatavo maltīšu saņēmēju grupā. Atbilstoši ikgadēji veiktā strukturētā apsekojuma (aptaujas) rezultātiem personu vecumā 65+ īpatsvars bija lielākais starp citām vecuma grupām (skat. attēlu Nr. 14). 2022. gadā šo personu īpatsvars pārsniedz 40 %.

Attēls Nr. 14

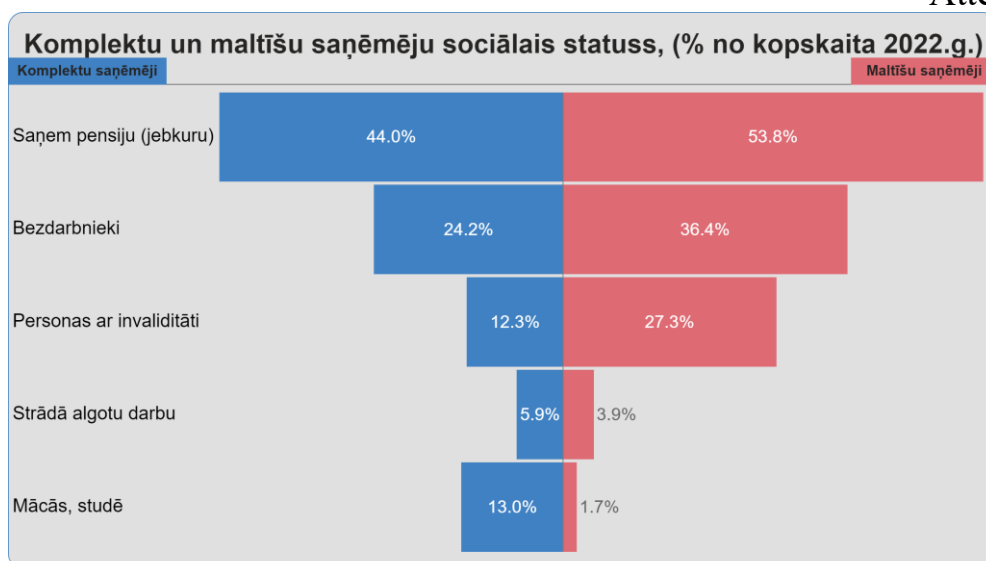
Datu avots: atbalsta saņēmēju aptaujas 2019.-2023. gadā dati

Atbilstoši ikgadēji veiktā strukturētā apsekojuma (atbalsta saņēmēju aptaujas) rezultātiem komplektu un maltīšu saņēmēju grupā vērojamas atšķirības arī sociālajā statusā. Pa gadiem šie rādītāji ir nedaudz svārstījušies, bet kopumā secināms, ka maltītes biežāk saņem pensionāri un bezdarbnieki, kas veido vairāk nekā 90 % no visiem maltīšu saņēmējiem (skat. attēlā Nr. 15). Tāpat augsts ir

personu ar invaliditāti īpatsvars – maltīšu saņēmēju grupā 27,3 %, bet komplektu saņēmēju grupā – 12,3 %.

Attēls Nr. 15

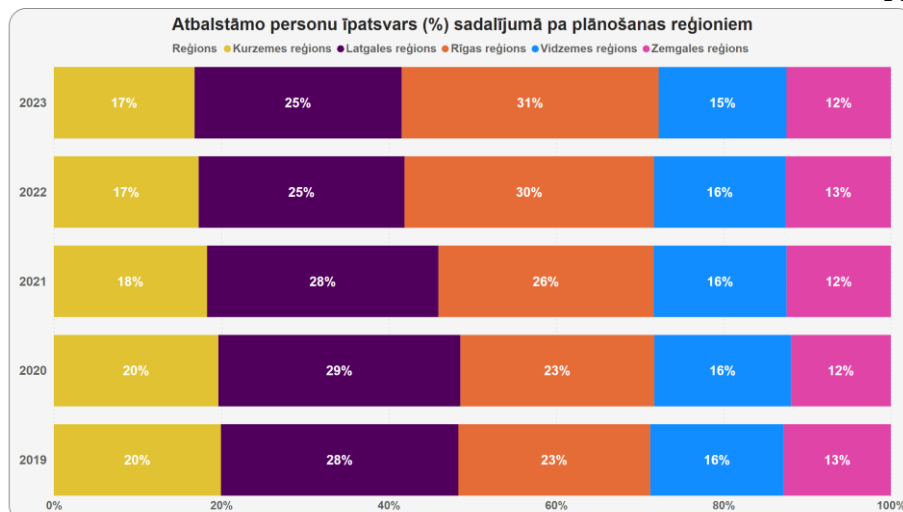
Datu avots: atbalsta saņēmēju aptaujas 2022.gadā dati

Kaut arī komplektu saņēmēju un maltīšu saņēmēju grupu sociāli demogrāfiskajā profilā ir zināmas atšķirības, tomēr vērojams, ka ievērojami plašāk nekā sabiedrībā kopumā tajās pārstāvēti bērni un vecāki cilvēki, kuriem grūtāk vai nav iespēju mainīt savu situāciju, kamēr aktīvā nodarbinātības vecuma personu ir mazāk ne tikai starp komplektu saņēmējiem, bet arī starp maltīšu saņēmējiem. Tas saistāms ar personu darbības vecumā lielākām iespējām mainīt savu ienākumu līmeni, kā arī valsts atbalsta pasākumiem ārkārtējās situācijas laikā uzņēmējdarbībai kopumā, kā arī energoresursu krīzes situācijas atbalsta palielināšanu.

3.4. Mērķa grupas sadalījums pa plānošanas reģioniem

Analizējot statistikas datus par mērķa grupas reģionālo sadalījumu, secināms, ka pēdējos piecos gados atbalstāmo personu īpatsvars pakāpeniski samazinās Kurzemes reģionā un Latgales reģionā, bet pieaug Rīgas plānošanas reģionā – no 23 % 2019. gadā uz 31 % 2023. gadā (skat. attēlu Nr. 16).

Attēls Nr. 16

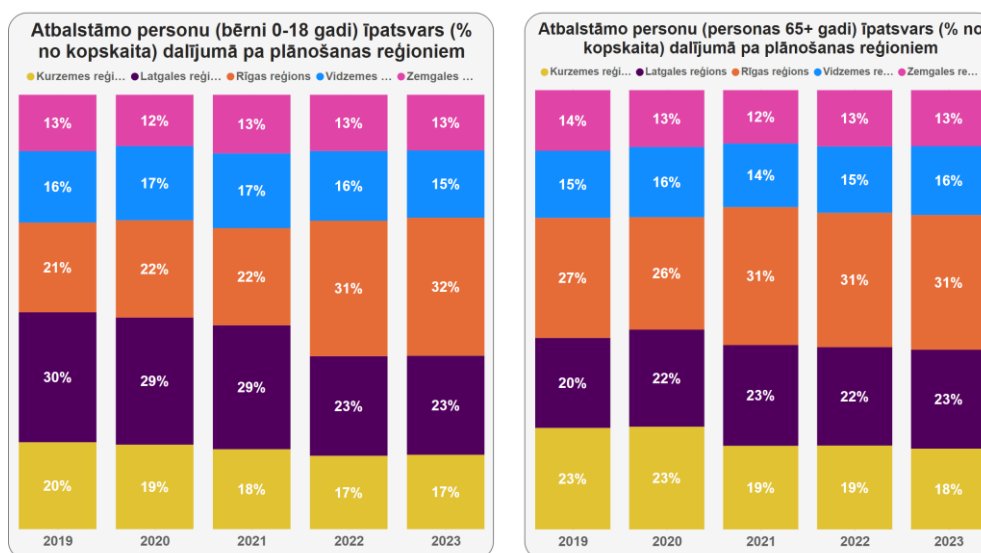

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 01.03.2024.

Savukārt Vidzemes reģionā un Zemgales reģionā šis rādītājs pēdējos gados ir visai stabils, tā svārstības nepārsniedz 1 procentpunktu.

Līdzīga tendence vērojama arī bērnu (0–18 gadi) grupā – to īpatsvars pieaug Rīgas reģionā (no 21 % 2019. gadā uz 32 % 2023. gadā) un samazinās Latgales reģionā (no 30 % 2019. gadā uz 23 % 2023. gadā), kamēr pārējos reģionos bērnu īpatsvars pēdējos piecos gados mainās tikai par dažiem procentpunktiem. Savukārt atbalstāmo personu vecumā 65 gadi un vairāk īpatsvars pieaug Rīgas reģionā un Latgales reģionā, un samazinās Kurzemes reģionā (skat. attēlu Nr. 17).

Attēls Nr. 17

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 01.03.2024.

4. Programmas atbalsts un pieejamība

4.1. Atbalsta veidi un apjoms

MK noteikumos Nr. 381 noteikti šādi atbalsta veidi:

1) pārtikas atbalsts, tostarp pārtikas preču komplekti individuālai izdalei personām bez vecuma ierobežojumiem, bērnu pārtikas preču komplekti maziem bērniem no 6 līdz 24 mēnešiem, gatavās maltītes zupas virtuvēs;

2) pamata materiālā palīdzība, tostarp higiēnas un saimniecības preču komplekti personām bez vecuma ierobežojumiem, bērnu higiēnas preču komplekti maziem bērniem no 0 līdz 24 mēnešiem, individuālo mācību piederumu komplekti sākumskolas un pamatskolas vecuma bērniem;

3) iespēja piedalīties papildpasākumos, kas mazina personu sociālo atstumtību, sniedz ieguldījumu nabadzības izskaušanā, kā arī veicina šo personu patstāvību savu sociālo problēmu vai krīzes situācijas rezultātā radušos problēmu risināšanā ilgtermiņā.

Atbilstoši MK noteikumu Nr. 381 30. punktā noteiktajam vienai personai trīs mēnešos ir tiesības saņemt:

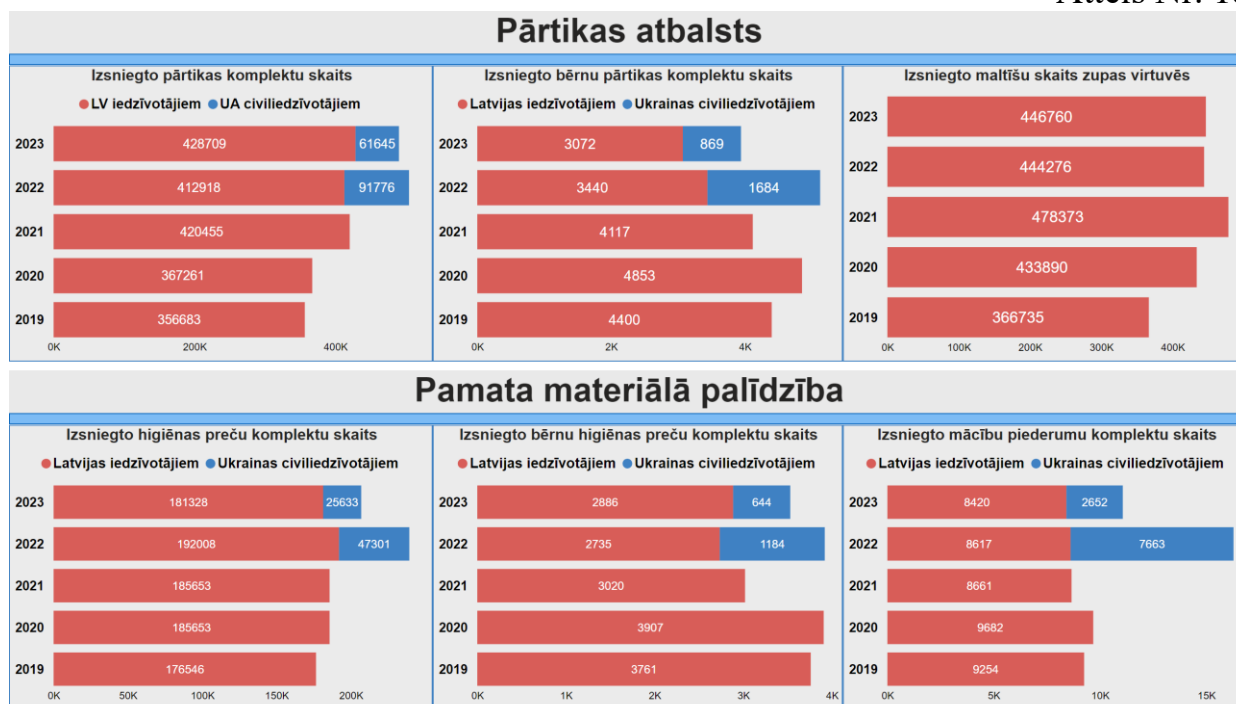
- 2 pārtikas preču komplektus (personām bez vecuma ierobežojuma);
- 1 higiēnas un saimniecības preču komplektu (personām bez vecuma ierobežojuma);
- 2 papildu bērnu pārtikas preču komplektus, ja ģimenē ir mazi bērni vecumā no 6 līdz 24 mēnešiem;
- 1 papildu higiēnas preču komplektu, ja ģimenē ir mazi bērni vecumā līdz 2 gadiem;
- 1 mācību piederumu un skolas somas komplektu, ja ģimenē ir sākumskolas un pamatskolas vecuma bērni.

Atbalsta komplektu saturs veidots no MK noteikumu Nr. 381 1.-3. pielikumā uzskaitītajiem produktiem un precēm, ievērojot šo noteikumu 10. punktā norādītus nosacījumus par komplektu atšķirīgu saturu, preču veidiem un preču daudzumu. Aktuāla informācija par 2024. gada atbalsta komplektu saturu skatāma tīmekļvietnē www.atbalstapakas.lv

Atzīmējams, ka pārtikas preču komplektos ir iekļauti tikai tie produkti, kuru uzglabāšanai nav nepieciešams speciāls temperatūras režīms (piemēram, uzglabāšana ledusskapī). Vienlaikus pārtikas preču komplekta satura veidošanā maksimāli iespējami nodrošināta produktu daudzveidība un uzturvielu (ogļhidrātu, olbaltumvielu un tauku) sabalansētība. Papildus norādāms, ka pārtikas atbalsts atvieglo mājsaimniecību budžeta slogu, vienlaikus mazina nenodrošinātību ar pārtiku un sniedz ieguldījumu uztura nodrošināšanā.

4.2. Sniegtais atbalsts 2019. – 2023. gadā

Atbilstoši SIF datiem pēdējos trīs gados (2021. – 2023. gadā) Latvijas vistrucīgākajiem iedzīvotājiem izdalītā pārtikas atbalsta daudzums pārsniedza rādītāju 400 tūkst. pārtikas preču komplektu gadā. Papildus tam 2022. un 2023. gadā izdalīti kopā vairāk nekā 153 tūkst. pārtikas preču komplektu Ukrainas civiliedzīvotājiem (skat. attēlu Nr. 18).

Datu avots: ESF+ Programmas SI dati

Pieprasījumu pēc pārtikas atbalsta raksturo arī pieaugums izsniegto maltīšu skaitā, kas pēdējos divos gados bija lielāks par 440 tūkst. maltīšu gadā, bet COVID - 19 pandēmijas periodā 2021. gadā tas pārsniedza rādītāju 470 tūkst. maltīšu.

Kopumā par augstu pieprasījumu pēc pārtikas atbalsta liecina arī novērota pieaugoša tendence pārtikas preču komplektus saņēmušo unikālo personu īpatsvarā no visām personām, kurām ir tiesības saņemt atbalstu (2015. gadā pārtikas preču komplektus saņēma 83,6 % no visām trūcīgām personām, 2016. gadā – 89,4 %, 2017. gadā – 97,1 %, 2018. gadā – 93,14 %, 2019. gadā – 97,82 %, 2020. gadā – 99,89 %, 2021. gadā – 99,61 %, 2022. gadā – 98,99 %, bet 2023. gadā 98,70 % no visām unikālām personām ar tiesībām saņemt EAFVP DP un ESF+ Programmas atbalstu). Tas ļauj secināt, ka:

- personu informētība par atbalsta iespējām ir ļoti augsta;
- atbalsts sniegts gandrīz visām potenciālajām mērķa grupas personām, kurām ir tiesības to saņemt;
- vajadzība pēc atbalsta saglabājas augstā līmenī, īpaši ņemot vērā pēdējo gadu izaicinājumus – COVID-19 izraisītā krīze un ar to saistītās sociāli ekonomiskās sekas, ekonomiskā krīze, kas sākusies 2021. gada otrajā pusē, un turpinājās 2022. gadā, tostarp notikumu Ukrainā ietekmē.

Latvijas iedzīvotājiem zemu ienākumu mājsaimecībās izdalīto higiēnas un saimniecības preču komplektu skaits pēdējos četros gados nav bijis mazāks par 180 tūkst. komplektu gadā. Papildus tam 2022. un 2023. gadā izdalīti 73 tūkst. komplektu arī Ukrainas civiliedzīvotājiem.

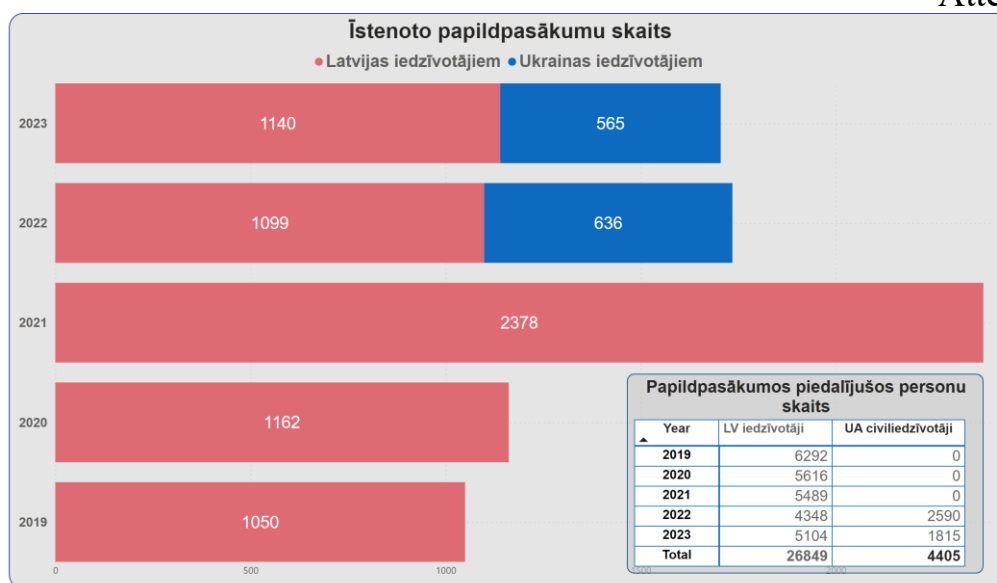
Neliels izsniegtā atbalsta samazinājums pēdējos gados vērojams papildu atbalstā maziem bērniem (līdz 2 gadiem) un skolas vecuma bērniem paredzētajos atbalsta veidos (skat. attēlu Nr. 18). Šādas tendences tiešā veidā korelē ar bērnu

īpatsvara pakāpenisku samazināšanos kopējā mērķa grupā (skat. informāciju šī Ziņojuma 3.3. apakšpunktā un attēlā Nr. 13).

Analizējot atbalsta saņēmēju pieprasījumu pēc papildpasākumiem, secināms, ka, sākot no 2019. gada, personu, kas piedalījās papildpasākumos, skaits samazinās (skat. attēlu Nr. 19), un tas ir uz fona, kad kopējais atbalsta saņēmēju (abās grupās – komplektu un maltīšu saņēmēji) pēdējos gados ir pieaudzis.

Vērtējot īstenoto papildpasākumu skaita izmaiņas, redzams, ka 2021. gadā (COVID-19 pandēmijas periodā) īstenoto papildpasākumu skaits pieauga divkārtīgi, salīdzinot ar iepriekšējiem diviem gadiem. Atbilstoši PO sniegtajiem datiem, 2021. gadā palielinājās interese par individuālajām konsultācijām jautājumos saistībā ar epidemioloģiskās drošības nosacījumiem un ierobežojumiem, veselības profilaksi, tostarp vakcināciju. Taču pēc tam iesaiste tajos ir samazinājusies. Šādas izmaiņas saistītas gan ar mērķa grupas strukturālām izmaiņām, palielinoties pensijas vecuma personu skaitam, gan ar citu aktivitāšu un pasākumu piedāvājumu un pieejamību mazāk sociāli aizsargātām personu grupām, piemēram, ESF līdzfinansēto programmu un projektu ietvaros pieejamās mācības bezdarbniekiem, sociālās iekļaušanas pasākumi, veselības saglabāšanu veicinošie pasākumi u.c.

Attēls Nr. 19

Datu avots: ESF+ Programmas SI dati

Vērā ņemama arī PO esošā kapacitāte, ar kuru tās var piesaistīt mērķa grupu un īstenot papildpasākumus, īpaši sākot ar 2022. gadu, kad mērķa grupa paplašinājās, tajā iekļaujot arī Ukrainas civiliedzīvotājus.

Kopumā secināms, ka personu interese par iesaisti papildpasākumos mainās atkarībā no aktuālajiem notikumiem sabiedrībā kopumā, citiem piedāvājumiem saistībā ar neformālo izglītību un sociālās iekļaušanas pasākumiem.

4.3. Atbalsta pieejamība

Atbilstoši aktuālākajiem datiem (2024. gada maijā) visā Latvijas teritorijā kopā darbojas 398 atbalsta izdales vietas (neskaitot zupas virtuves), kas nodrošina pārklājumu visu pašvaldību administratīvās teritorijās (skat. attēlu Nr. 20).

Datu avots: ESF+ Programmas SI dati

Atzīmējams, ka iepriekšējos gados darbojošos izdales vietu skaits ir bijis vēl lielāks – 2019. gadā bija 455 izdales vietas, 2020. gadā – 450 vietas, 2021. un 2022. gadā – 446 vietas, bet 2023. gadā tas samazinājās līdz 419. Vairāki izdales punkti četrus gadus laikā izbeidza savu darbību dažādu iemeslu dēļ: piemēram, samazinoties atbalstāmo personu skaitam attiecīgajā teritorijā, PO nodrošinot atbalsta komplektu piegādes personas dzīvesvietā (ko lielā mērā veicināja COVID - 19 pandēmijas situācija), tādējādi zūdot nepieciešamībai uzturēt izdales punktu. Piebilstams, ka atsevišķās pašvaldībās komplektu piegādes personas dzīvesvietā uzņemas pašvaldību sociālā dienesta darbinieki, veicot klientu apsekojumu dzīvesvietās, īpaši personām ar kustību traucējumiem vai citiem, kuriem ir apgrūtinātas iespējas pašiem nokļūt izdales vietā un saņemt komplektus. Attēlā Nr. 20 ir redzams, ka blīvāks izdales punktu izvietojums ir Latgales reģionā un valsts centrālajā daļā. Salīdzinoši Kurzemes reģiona austrumu daļā un Vidzemes reģionā atbalsta komplektu izdales punktu izvietojums ir retāks. Izdales punktu skaits attiecīgajā reģionā ir ciešā sasaistē ar pieprasījumu un tajā dzīvojošo atbalstāmo personu skaitu (skat. informāciju šī Ziņojuma 3.4. apakšpunktā).

4.4. Pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības nozīme zemu ienākumu mājāsaimniecību pamatvajadzību apmierināšanā

Pārtika ir viena no cilvēka pamatvajadzībām, kas noteikta Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā.

2023. gada 5. oktobra Satversmes tiesas lietā Nr. 2022-34-01 par GMI sliksni, kas ir izteikts 20 procentu apmērā no ienākumu mediānas, Satversmes tiesa nosprieda, ka tas “nerada ikvienai trūcīgai personai iespēju veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi”. Satversmes tiesas spriedumā, vērtējot GMI atbilstību cilvēka cieņai, Satversmes tiesa ir analizējusi pārtikas kā cilvēka pamatvajadzības nodrošinājumu GMI pabalsta saņēmējiem. Vērtējot, vai GMI pabalsts apmierina

cilvēka pārtikas pamatvajadzību, Satversmes tiesa ne tikai ņēma vērā GMI sliksni, bet arī EAFVP DP ietvaros sniegto pārtikas atbalstu, aprēķinot to kopējās izmaksas, un atzina, ka GMI pabalsts kopā ar EAFVP DP ietvaros sniegto pārtikas atbalstu nesasniedz vienas personas pārtikas groza izmaksas, tādējādi GMI pabalsts līdztekus pārējiem atbalsta veidiem nerada ikvienai trūcīgai personai iespēju veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi un tāpēc minētās tiesību normas neatbilst Satversmes 1. un 109. pantam. Šī sprieduma rezultātā Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmā un otrā daļa un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otrā un trešā daļa tika atzītas par spēkā neesošām no 2025. gada 1. janvāra, attiecīgi 2024. gadā ir jāizstrādā tādas tiesību normas, kas izpildītu minēto Satversmes tiesas spriedumu.

Ņemot vērā minēto, pārtikas atbalsta sniegšanai trūcīgām personām ir būtiska nozīme pārtikas groza papildināšanā, kam attiecīgi ir ietekme uz Satversmē noteiktu normu izpildi.

LM pasūtītajā pētījumā par GMI saņēmēju iztikšanas stratēģijām¹⁷ secināts, ka “vajadzību pēc uztura papildus GMI pabalsta līdzekļiem nodrošina arī pārtikas pakas [...]. [...] sociālo dienestu darbinieku vērtējumā tās ir ļoti nepieciešams resurss trūcīgo iedzīvotāju daļai [...]”¹⁸. Pētījuma ietvaros no aptaujātajiem respondentiem 92 % atbildēja, ka pārtikas pakas ir saņēmuši pēdējo 12 mēnešu laikā, uzsverot, ka saistībā ar pārtikas iegādi EAFVP DP ietvaros nodrošinātā pārtika ir milzīgs atbalsts, jo ietaupītie resursi ļauj iegādāties papildus pārtikas produktus vai tos izlietot citām vajadzībām¹⁹.

Ņemot vērā minēto, ja EAFVP DP pēctecīgās ESF+ Programmas ietvaros vairs netiktu sniegts pārtikas atbalsts trūcīgām personām, tas nozīmīgi pasliktinātu GMI pabalsta saņēmēju situāciju.

---

¹⁷ Nodibinājuma “Baltic Institute of Social Sciences” veiktais pētījums “Ilgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums (t.sk. padziļināts izvērtējums par GMI saņēmēju iztikšanas stratēģijām)” (2021). Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2022/01/Sociala_atstumtiba_PETIJUMS.pdf

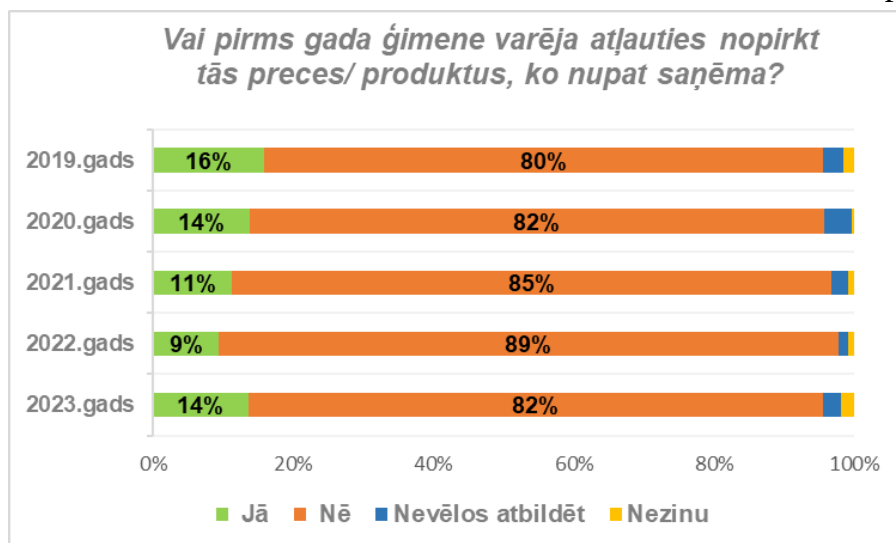
¹⁸ Ibid, 286.lpp.

¹⁹ Ibid, 284.lpp.

5. Programmas atbalsta lietderības un efektivitātes novērtējums

Kopš EAFVP DP sākuma 2015. gadā un turpmāk katru gadu veikta atbalsta saņēmēju aptauja (strukturēts apsekojums), kurā izziņāts cilvēku vērtējums par sniegtā pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības efektivitāti. Atbalsta saņēmēji tika intervēti klātienē atbalsta saņemšanas brīdī izdales punktos. Viens no aptaujas jautājumiem bija – vai pirms gada persona varēja atļauties nopirkt preces, ko ir nupat saņēmusi. To respondentu īpatsvars, kas snieguši pozitīvas atbildes, kopš 2019. gada pakāpeniski samazinājās (skat. attēlu Nr. 21), bet 2023. gadā tas atkal pieaudzis.

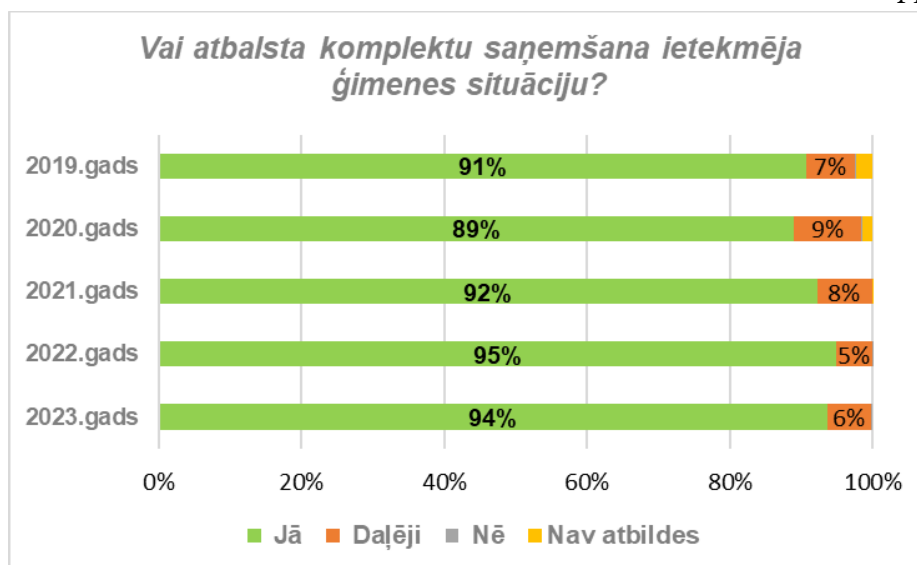
Attēls Nr. 21

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

Savukārt attēlā Nr. 22 apkopotā informācija rāda, ka no 2020. gada līdz 2022. gadam pieaug to respondentu īpatsvars, kas atbildējuši, ka komplektu saņemšana ietekmējusi ģimenes situāciju. Savukārt 2023. gadā pieaugums nav konstatējams, bet rezultāts ir ļoti līdzīgs kā gadu iepriekš.

Attēls Nr. 22

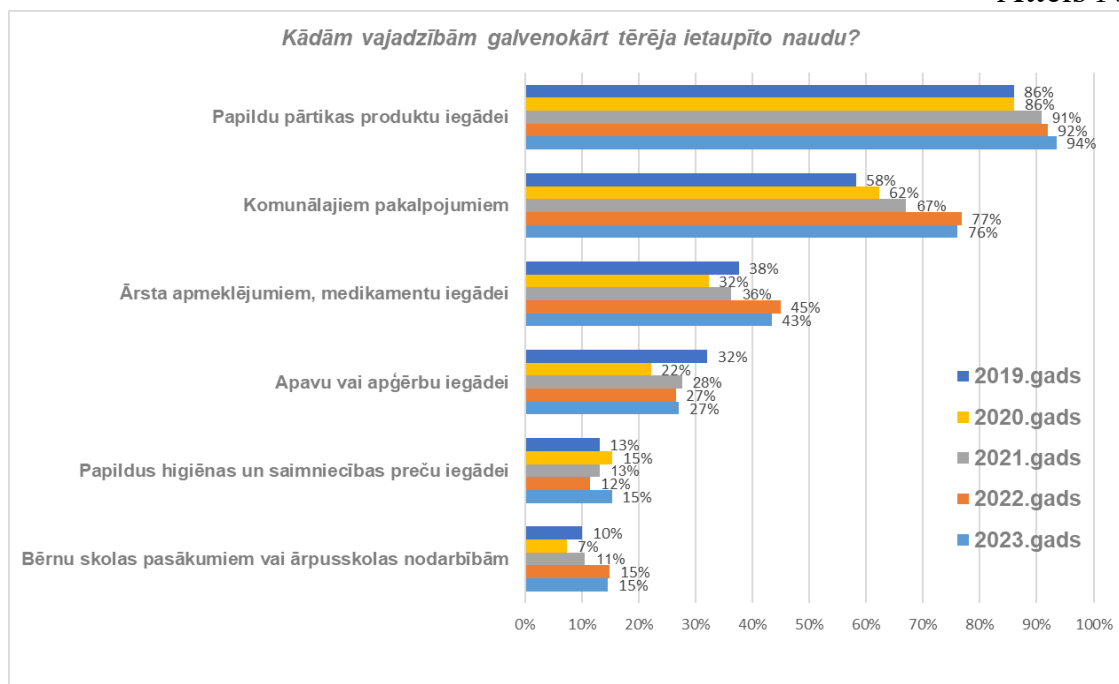

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

Tiem respondentiem, kas norādīja, ka komplektu saņemšana ietekmējusi viņu ģimenes situāciju, savukārt papildus tika vaicāts, kādām vajadzībām viņi galvenokārt tērējuši ietaupīto naudu (skat. attēlu Nr. 23).

Attēls Nr. 23

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

2023. gadā veiktā aptaujas dati rāda, ka atbilžu sadalījums ir ļoti līdzīgs tam, kas tika saņemts iepriekšējo aptauju ietvaros. Konstatēts, ka līdzīgi kā iepriekšējos gados, turpināja pieaugt to respondentu īpatsvars, kas galvenokārt tērējuši ietaupīto finansējumu papildu pārtikas produktu iegādei. 2023. gada dati, rāda, ka saglabāties 2022. gadā sniegto atbilžu īpatsvars attiecībā uz norādēm, ka ietaupītā nauda tērēta komunālajiem maksājumiem, ārsta apmeklējumiem un medikamentu iegādei.

Kopumā no apkopotajiem atbalsta saņēmēju aptauju datiem secināms, ka respondenti reaģējuši uz objektīvo dzīves dārdzības pieaugumu, norādot nozīmīgākās izdevumu kategorijas, kurām atlicinājuši līdzekļus.

Atzīmējams, ka sabiedrībā kopumā ir augušas bažas par cenu pieaugumu precēm un pakalpojumiem, ko apstiprina 2024. gada janvārī bankas "Citadele" un pētījumu aģentūras "Norstat" veiktās Baltijas valstu iedzīvotāju aptaujas rezultāti. Aptaujā konstatēts, ka Latvijā pārtikas cenu kāpums satrauc 64 % iedzīvotāju. Tāpat no ikdienas pakalpojumiem iedzīvotājiem ir aktuālas elektrības cenas un to pieaugums – to minējuši 50 % Latvijas respondenti. Savukārt bažas par apkures un mājokļa apsaimniekošanas izdevumu pieaugumu ir 44 % respondentu²⁰.

Ikgadējās atbalsta saņēmēju aptaujās arī meklētas atbildes par saņemtā atbalsta komplektu izmantošanu savām vajadzībām. Absolūtajā vairumā gadījumu pēdējos piecos gados pārtikas komplekta (individuālai izdālei personām bez vecuma

²⁰ <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/baltijas-valstis/aptauja-baltijas-valstu-iedzivotajus-visvairak-satrauc-partikas-un-elektribas-cenu-kapums-14312879>
<https://www.aprinkis.lv/index.php/ekonomika/49466-aptauja-baltijas-iedzivotajus-visvairak-satrauc-partikas-un-elektribas-cenu-kapums>

ierobežojuma) saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā vai izmantojot tā lielāko daļu (skat. attēlu Nr. 24).

Attēls Nr. 24

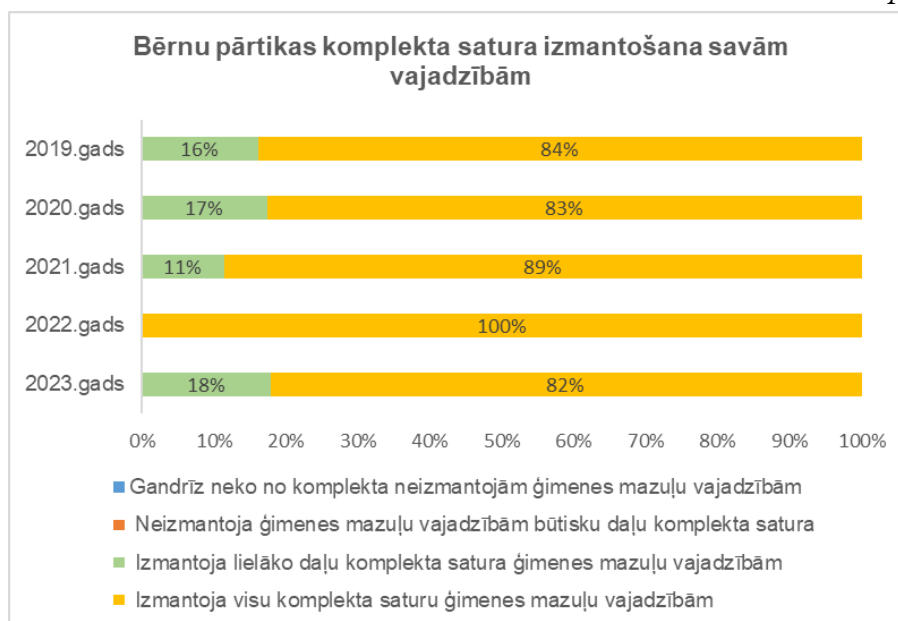

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

2023. gada atbalsta saņēmēju aptauja rāda, ka atbilžu, kas norādītu, ka nav izmantojuši savām vajadzībām būtisku daļu komplekta satura, ir ļoti maz – ap 0,6 %, bet atbildes, kas norādītu, ka gandrīz nekas nav izmantots savām vajadzībām – 0,1 %. Līdz ar to kopumā var secināt, ka pārtikas preču komplekti tiek izmantoti lietderīgi.

Attiecībā uz bērnu pārtikas preču komplektu izmantošanu redzams, ka katru gadu vairāk nekā 83 %–100 % gadījumu komplekta saturs izmantots pilnībā, bet 11–18 % gadījumu izmantota komplekta lielākā daļa (skat. attēlu Nr. 25).

Attēls Nr. 25

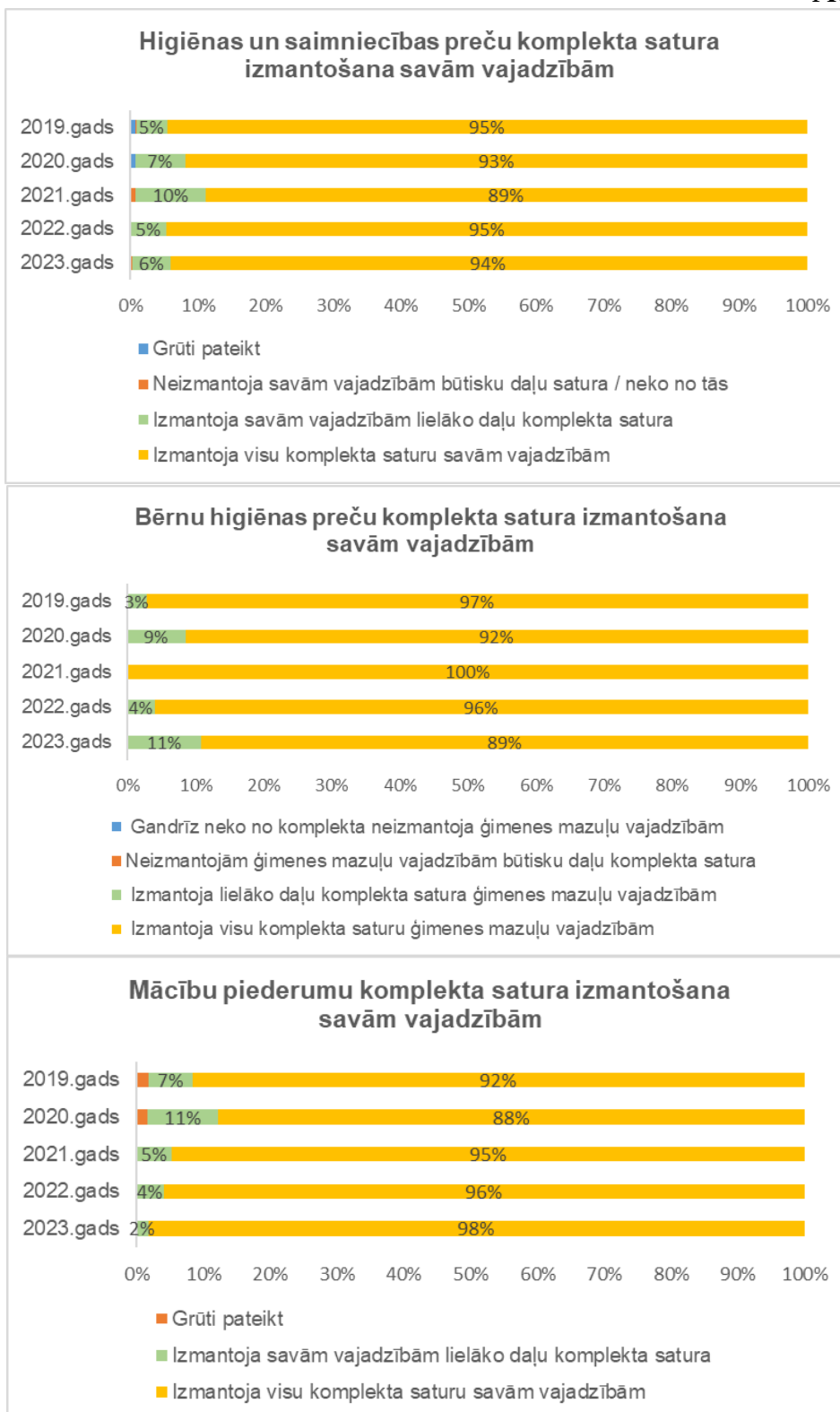

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

Analizējot aptauju rezultātus par pamata materiālās palīdzības komplektu (saimniecības un higiēnas preču, bērnu higiēnas preču un mācību piederumu) izmantošanu, redzams, ka rādītāji ir vēl pārlicinošāki nekā pārtikas atbalstam un

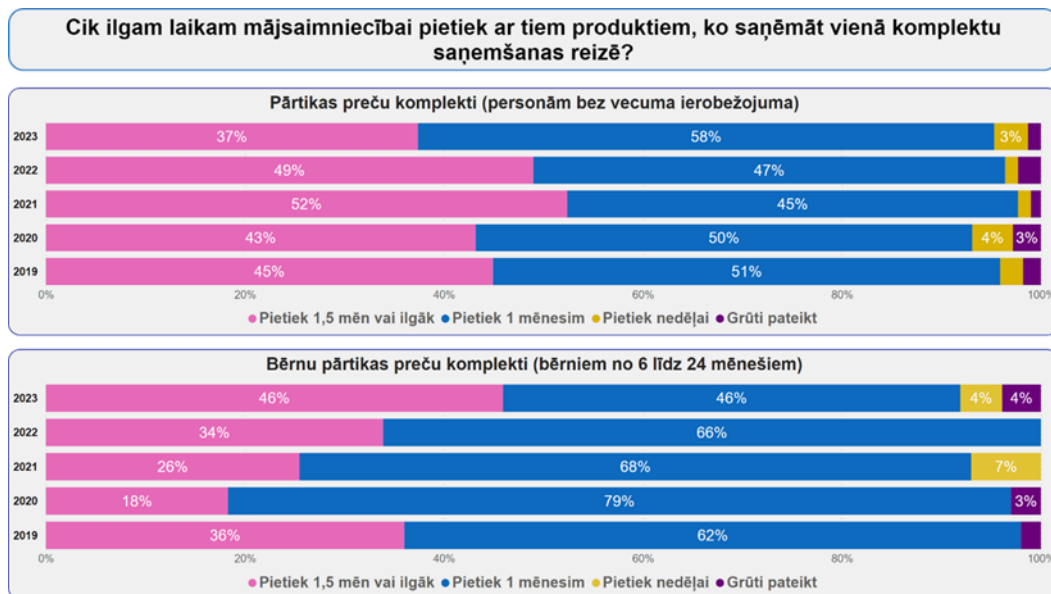
gadu no gada tie saglabājas stabili augstā līmenī – 90 % līdz 100 % gadījumu komplekti izmantoti mājsaimniecības vajadzībām pilnībā (skat. attēlu Nr. 26).

Attēls Nr. 26

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

Vienlaikus ikgadējā aptaujā noskaidrots atbalsta komplektu izmantošanas laiks (skat. attēlu Nr. 27).

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

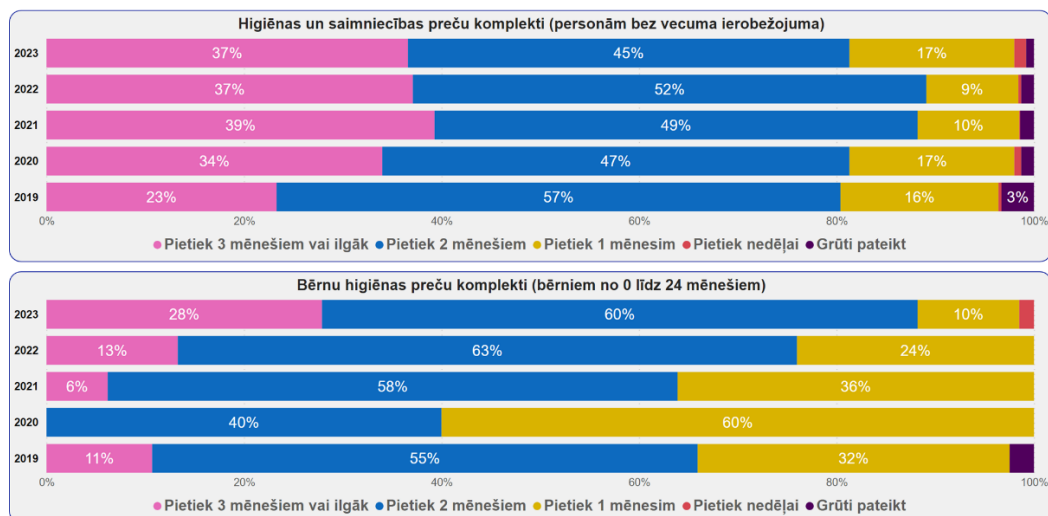
Aptauju rezultāti liecina, ka, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, 2023. gadā samazinās to respondentu īpatsvars, kas atbildējuši, ka ar pārtikas komplektu pietiek pusotram mēnesim vai ilgākam laikam, bet pieaudzis to respondentu īpatsvars, kas norāda, ka pietiek aptuveni mēnesim. Minētās izmaiņas liecina, ka pārtikas atbalsta nozīme trūcīgām un maznodrošinātām mājsaimniecībām ir pieaugusi, proti, tās sagaida, ka pārtikas komplekti nodrošinās lielāku daļu viņu vajadzību pārtikas patēriņā.

Atbildēs par mazu bērnu pārtikas preču komplektu izmantošanas laiku (skat. attēlu Nr. 27) pieaudzis to respondentu īpatsvars, kas minējuši, ka komplekta saturs pietiek pusotram mēnesim vai ilgākam laikam. Šeit būtu jāņem vērā respondentu strukturālās atšķirības (jaunas ģimenes ar bērniem, pirmspensijas un pensijas vecuma personas) un attiecīgi viņu atšķirīgas spējas mainīt savu dzīves situāciju saviem spēkiem.

Analizējot atbalsta saņēmēju aptaujās sniegtās atbildes par pamata materiālās palīdzības izmantošanas laiku, konstatēts, ka pēdējos gados lielākajai daļai mājsaimniecību higiēnas un saimniecības preču komplektā iekļautās preces pietiek vismaz 2 mēnešiem (sk. attēlu Nr. 28). 2023. gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem diviem gadiem, pieaudzis to respondentu īpatsvars, kas norādījuši, ka ar saņemtajām precēm pietiek tikai mēnesim vai īsākam laikam. Raksturīgi, ka ātrāk komplekta saturu iztērē mājsaimniecības, kurās ir bērni, lielāks personu skaits kopumā.

Informācija par mazo bērnu higiēnas preču komplektu izmantošanas laiku (skat. attēlu Nr. 28) kopumā rāda, ka komplekti tiek izmantoti nedaudz ātrāk, nekā visām personām paredzētie, tomēr 2023. gadā pieaudzis to respondentu īpatsvars, kas norāda, ka pieticis 3 mēnešiem vai ilgākam laika posmam.

Cik ilgam laikam māsaimniecībai pietiek ar tām precēm, ko saņēmāt vienā komplektu saņemšanas reizē?

Datu avots: atbalsta saņēmēju aptauju 2019. – 2023. gadā dati

Secināms, ka zemu ienākumu māsaimniecībās pārtikas atbalsts un pamata materiālā palīdzība ir augstu novērtēta, atbalsts izmantots māsaimniecību vajadzībām un tam ir pozitīva ietekme uz to situāciju. Detalizētākā informācija par ikgadējām atbalsta saņēmēju aptaujām un to rezultātiem ir iekļauta LM ziņojumos, tie skatāmi LM tīmekļvietnē <https://www.lm.gov.lv/lv/fonda-novertesanas-zinojumi>

6. Pārtikas un pamata materiālās palīdzības publiskais iepirkums

6.1. Iepirkumos piemērojamie principi

Saskaņā ar ESF+ Programmas likuma 22. pantā noteikto pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču piegādātāju izvēli veic FS, ievērojot publiskos iepirkumus reglamentējošus normatīvos aktus un ESF+ Programmas prasības. Produktu un preču izvēlē, nosakot kvalitātes kritērijus, FS ņem vērā ESF+ Regulas 19. pantā noteiktos principus attiecībā uz ES tiesību aktiem par patēriņa preču nekaitīgumu, ar klimatu saistītos un vides aspektus, jo īpaši nolūkā mazināt pārtikas atkritumu un vienreizlietojamas plastmasas izstrādājumu daudzumu. Tāpat pārtikas produktu izvēlē tiek ņemts vērā līdzsvarota uztura princips, kā arī zemu ienākumu mājsaimniecību vajadzības.

Atzīmējams, ka EAFVP DP un ESF + Programmas ietvaros veiktajos publiskajos iepirkumos iegādātie produkti un preces atbilst paaugstinātās kvalitātes kritērijiem, piemēram, lielākā daļa pārtikas preču atbilst nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas kritērijiem – tie ir ar Zaļās vai Bordo krāsas karotītes logotipu ar norādi “Kvalitatīvs produkts”.²¹ Turklāt 79 % no komplektā iekļautajām precēm ir Latvijas izcelsmes produkti.

Tāpat arī liela daļa iegādājamo higiēnas un saimniecības preču atbilst normatīvajiem aktiem, kas nosaka ES ekomarkējuma kritērijus attiecīgajai precei, piemēram, tām ir piešķirts ES ekomarkējums “EU Ecolabel”, bērnu higiēnas precēm – “Ecocert Cosmos” vai “Nordic Swan Ecolabel”.

Iepirkumos tiek piemēroti arī zaļā iepirkuma nosacījumi, tostarp attiecībā uz: videi draudzīgu preču piegādes veidu, lai piegādes laikā nodrošinātu samazinātu vides piesārņojumu ar autotransporta izplūdes gāzēm un veicinātu ceļa infrastruktūras slodzes samazināšanu; preču un preču komplekta vienības iepakojuma atbilstību videi draudzīgam iepakojumam vai iepakojumam, kura lielākā daļa ir otrreiz pārstrādājama.

6.2. Iepirkuma procedūras veikšanas ilgums un biežums

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 381 8. punktā noteikto FS nodrošina pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču iegādi, ne retāk kā reizi trijos gados veicot pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču piegādātāju atlasī atklātā, pārredzamā, nediskriminējošā un konkurenci nodrošinošā konkursa procedūrā, ievērojot Publisko iepirkumu likumu, kā arī citus publiskos iepirkumus reglamentējošos normatīvos aktus.

Līdzšinējā pieredze attiecībā uz publiskā iepirkuma faktiskās norises ilgumu rāda, ka laiks no izsludināšanas brīža līdz līguma noslēgšanai var būt atšķirīgs, jo saistīts ar daudziem iepirkumu ietekmējošiem faktoriem, piemēram, nepieciešamības pēc papildu informācijas vai skaidrojumiem piedāvājumu izvērtēšanas procesā, pārsūdzības iespējamības, nepieciešamības pārtraukt iepirkumu vai izbeigt iepirkumu bez rezultāta un atkārtoti to izsludināt. EAFVP DP un ESF + Programmas ietvaros veikto iepirkumu faktiskais norises ilgums atsevišķos gadījumos sasniedza laika periodu līdz 8–9 mēnešiem. Vienā gadījumā

²¹ Nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas norāde “Kvalitatīvs produkts” ir kvalitātes zīme, kas apliecina produkta augsto kvalitāti. Tie ir ražoti Latvijā, nesatur ĢMO un sintētiskās krāsvielas. Plašāka informācija www.karotite.lv

tas radīja pārrāvumu atbalsta pieejamības zemu ienākumu mājsaimniecībām nodrošināšanā. Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi un nepieciešamību novērst risku atbalsta pieejamības pārrāvumam, publiskais iepirkums jāuzsāk vismaz 8 – 9 mēnešus pirms plānotās atbalsta komplektu piegāžu uzsākšanas.

6.3. Iepirkuma cenas

ESF + Programmas ietvaros 2023. gadā veiktā publiskā iepirkuma rezultātā noslēgtā līguma pārtikas produktu cenas, salīdzinot ar EAFVP DP 2021. gadā veiktā pēdējā iepirkumā iegūtām cenām, ir būtiski pieaugušas (skat. attēlā Nr. 29).

Attēls Nr. 29

Pārtikas produktu cenu izmaiņas publiskos iepirkumos 2021. un 2023.gadā			
Produkts	11.2021. iepirkuma cena (euro bez PVN)	05.2023. iepirkuma cena (euro bez PVN)	Cenas pieaugums (%)
Miežu putrami 0,1 kg	0.04	0.10	150%
Olu pulveris 0,1 kg	0.80	1.80	125%
Četrgraudu pārslas 0,1 kg	0.06	0.13	117%
Auzu pārslas 0,1 kg	0.07	0.13	86%
Sautēta liellopu gaļa 0,1 kg	0.34	0.60	76%
Makaroni 0,1 kg	0.08	0.14	75%
Kartupeļu biežputra bez piena 0,1 kg	0.22	0.38	73%
Augstākā labuma kviešu milti 0,1 kg	0.07	0.12	71%
Manna 0,1 kg	0.07	0.12	71%
Pilnpiena pulveris 0,1 kg	0.47	0.80	70%
Griķi 0,1 kg	0.19	0.28	47%
Rafinēta rapšu eļļa 0,1 l	0.17	0.25	47%
Iebiezināts piens ar cukuru 0,1 kg	0.38	0.55	45%
Šķeltie zirņi 0,1 kg	0.09	0.13	44%
Konservi "Makrele savā sulā" 0,1 kg	0.35	0.50	43%
Sautēta cūkgaļa 0,1 kg	0.34	0.48	41%
Cukurs 0,1 kg	0.15	0.21	40%
Tvaicēti rīsi 0,1 kg	0.20	0.27	35%

Pārtikas komplekta cena 2021.gadā

€ 16.43

Pārtikas komplekta cena 2023.gadā

€ 26.47

Komplekta cenas pieaugums

 61%

Datu avots: SIF iepirkumu līgumu dati

Atsevišķu produktu cenu pieaugums pārsniedza pat 100 %. Kopumā viena pārtikas preču komplekta izmaksas palielinājās par 61 % (2021. gadā komplekta cena bija 16,43 *euro*, bet 2023. gadā tāds pats komplekts maksāja jau 26,47 *euro*).

Atzīmējams, ka pārtikas atbalsta iegādes izmaksas ir 80 % no visa ESF+ Programmas finansējuma. Līdz ar to ievērojamam pārtikas cenu pieaugumam ir būtiska ietekme uz kopējo ESF+ Programmas finansējuma izlietojuma intensitāti.

Savukārt pamata materiālajai palīdzībai, salīdzinot ar pārtiku, cenu pieaugums 2023. gadā nav bijis tik liels – atsevišķu higiēnas un saimniecības preču cenas pieauga robežās no 7 līdz 18 %, dažām precēm cenas nav mainījušas, bet zobu pastas cena ir nedaudz samazinājusies (skat. attēlā Nr. 30). Līdzīgi arī atsevišķām bērnu higiēnas precēm cenas ir pieaugušas, piemēram, zobu pasta bērniem sadārdzinājās par 165 %, bet citu preču cenas nemainījās vai pat kļuvušas lētākas (skat. attēlā Nr. 30).

Atzīmējams, ka higiēnas un saimniecības preču iegādes izmaksas ir ievērojami mazākas salīdzinājumā ar pārtikas atbalsta iegādes izmaksu daļu. Savukārt atbalsta produktiem un precēm, kas paredzēti mazuļiem un skolas vecuma bērniem, iegādes izmaksu īpatsvars no kopējā ESF+ Programmas finansējuma ir vēl

mazāks, turklāt, kā iepriekš minēts, kopējais bērnu skaits atbalsta saņēmēju lokā pakāpeniski samazinās.

Attēls Nr. 30

Saimniecības un higiēnas preču cenu izmaiņas publiskos iepirkumos 2021. un 2023.gadā

Prece	11.2021. iepirkuma cena (euro bez PVN)	07.2023. iepirkuma cena (euro bez PVN)	Cenas pieaugums (%)
Matu šampūns, 100 ml	0.17	0.20	18%
Ziepes (šķidrās), 100 ml	0.18	0.20	11%
Trauku mazgāšanas līdzeklis, 100 ml	0.12	0.13	8%
Veļas mazgāšanas līdzeklis (šķidrās), 100 ml	0.14	0.15	7%
Veļas mazgāšanas līdzeklis (pulveris), 100 g	0.16	0.16	0%
Zobu suka, 1 gab	0.50	0.50	0%
Zobu pasta, 100 ml	1.05	1.00	-5%

Bērnu higiēnas preču cenu izmaiņas publiskos iepirkumos 2021. un 2023.gadā

Prece	12.2021. iepirkuma cena (euro bez PVN)	07.2023. iepirkuma cena (euro bez PVN)	Cenas pieaugums (%)
Bērnu zobu pasta, 50 ml	0.85	2.25	165%
Mitrās salvetes, 30 gab iepakojumā	1.10	1.75	59%
Mitrās salvetes, 60 gab iepakojumā	1.20	1.65	38%
Bērnu šampūns, 200 ml	2.05	2.65	29%
Bērnu zobu birste, 1 gab	1.85	1.95	5%
Bērnu krēms, 100 ml	3.50	3.65	4%
Autiņbiksītes (bērna svars 5-8 kg), 1 gab	0.27	0.28	4%
Autiņbiksītes (bērna svars 7-10 kg), 1 gab	0.31	0.31	0%
Autiņi (marle), 1 gab	0.99	0.99	0%
Autiņbiksītes (bērna svars 10-13 kg), 1 gab	0.33	0.31	-6%
Autiņbiksītes (bērna svars 9-12 kg), 1 gab	0.33	0.31	-6%
Bērnu ziepes, 1 gab (70g)	0.60	0.50	-17%

Datu avots: SIF iepirkumu līgumu dati

7. ESF + Programmas finansējums

7.1. ESF + Programmai pieejamais finansējums

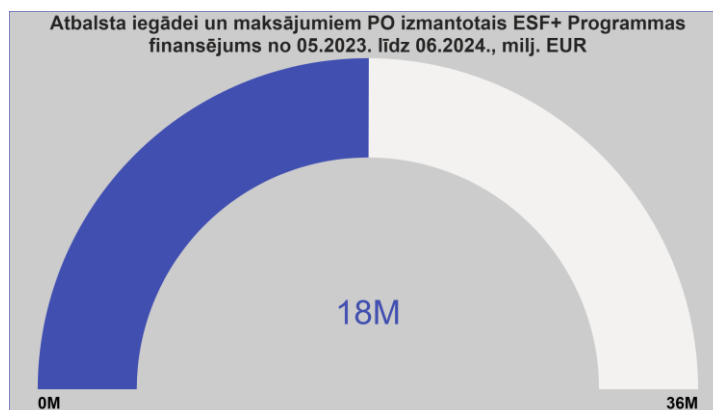
Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 381 2. punktu ESF+ Programmas kopējais pieejamais finansējums ir 38 280 000 *euro*, tai skaitā ESF+ līdzfinansējums 32 538 000 *euro* apmērā, kas veido 90 % no ESF+ Programmas finansējuma, un valsts budžeta finansējums 5 742 000 *euro* apmērā, no tiem obligātais valsts budžeta līdzfinansējums 3 615 334 *euro* apmērā, kas veido 10 % no ESF+ Programmas finansējuma, un papildu valsts budžeta finansējums 2 126 666 *euro* apmērā. No ESF+ Programmas kopējā finansējuma:

- 36 457 143 *euro* paredzēti pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības iegādei, kā arī vienotās likmes maksājumiem PO par atbalsta izdali un papildpasākumu īstenošanu;
- 1 822 857 *euro* ir tehniskās palīdzības finansējums²².

ESF+ Programmai piešķirtais kopējais finansējums ir par 44 % mazāks, salīdzinot ar iepriekšējā plānošanas periodā 2014.-2020. gadam piešķirto finansējumu EAFVP DP. Atzīmējams, ka EAFVP DP finansējums ir pilnībā izmantots līdz 2023. gadam.

ESF+ Programmas finansējuma izmantošana pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču iegādei uzsākta 2023. gada maijā un līdz 2024. gada jūnijam no pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības iegādei un vienotās likmes maksājumiem PO pieejamiem 36 457 143 *euro* ir izmantoti 18 260 950 *euro* jeb 50 % (skat. attēlu Nr. 31).

Attēls Nr. 31

Datu avots: ESF+ Programmas SI un FS dati

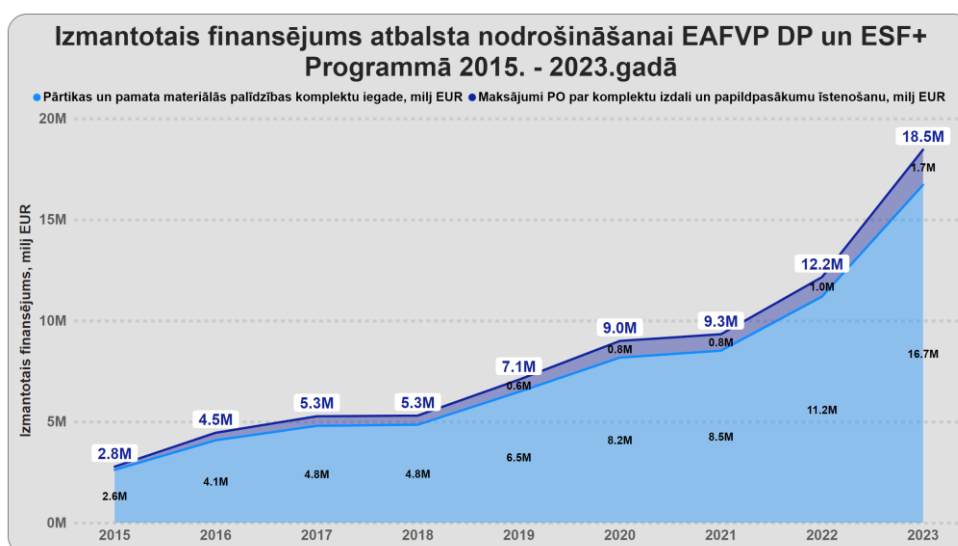
ESF+ Programmas ietvaros uz 2024. gada jūniju pieejamā finansējuma atlikums ir 18 196 193 *euro*. Atbilstoši LM aplēsēm un, balstoties uz 2024. gada 1. pusgada datiem par faktiski izmantoto finansējumu atbalsta sniegšanai Latvijas zemu ienākumu mājsaimniecībām un Ukrainas civiliedzīvotājiem, ESF+ Programmas ietvaros atlikušais pieejamais finansējums ir pietiekams indikatīvi līdz 2025. gada jūnijam (ieskaitot).

²² 5 % tehniskajai palīdzībai saskaņā ar 2021.–2027. Regulas 35. panta 4. punkta b) iii) apakšpunktu

7.2. Finansējuma izlietojuma dinamika

Ņemot vērā pēdējos gados pieaugušo atbalsta saņēmēju skaitu, tostarp Ukrainas civiliedzīvotāju iekļaušanu mērķa grupas lokā (skat. informāciju šī Ziņojuma 3.2. apakšpunktā), kā arī inflācijas ietekmē pieaugušās iepirkuma cenas, (skat. informāciju šī Ziņojuma 6.3. apakšpunktā), būtiski pieauga kopējo izdevumu apmērs atbalsta nodrošināšanai, īpaši pārtikai – COVID - 19 pandēmijas periodā 2020. un 2021. gadā faktisko izdevumu summa katrā no gadiem sasniedza 9 milj. *euro*, 2022. gadā (kad atbalstu sāka sniegt arī Ukrainas civiliedzīvotājiem) izdevumi pieauga līdz 12,2 milj. *euro*, savukārt 2023. gadā²³ kopējo izdevumu summa jau pārsniedza 18 milj. *euro* (skat. attēlu Nr. 32). Atzīmējams, ka 2023. gadā izdevumu apmērs daļēji pieauga arī sakarā ar papildus pārtikas atbalsta sniegšanu zemu ienākumu mājsaimniecībām – Latvijas iedzīvotājiem un Ukrainas civiliedzīvotājiem, augstās inflācijas apstākļos²⁴.

Attēls Nr. 32

Datu avots: ESF+ Programmas VI dati

Savukārt 2024. gada 1. pusgadā faktiskie izdevumi atbalsta sniegšanai ir 7,84 milj. *euro*. Balstoties uz šiem datiem, kopējie prognozējamie izdevumi atbalsta nodrošināšanai 2024. gadā var būt indikatīvi 16 milj. *euro*.

Atzīmējams, ka, sākot no 2024. gada otrā ceturkšņa, ir optimizēts pārtikas preču komplekta saturs, samazinot atsevišķu pārtikas produktu daudzumu, vienlaikus nedaudz samazinot izmaksas par pārtikas preču komplektu iegādi (no 26,47 *euro* par komplektu uz 25,37 *euro*, t.i., par 4,2 %).

²³ 2023. gadā atbalsta finansēšana notika abu programmu ietvaros – EAFVP DP (9 522 496 *euro*) un ESF+ Programma (8 933 107 *euro*)

²⁴ Ministru kabineta 2014. gada 25. novembra noteikumu Nr. 727 “Darbības programmas “Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrucīgākajām personām 2014.–2020.gada plānošanas periodā” īstenošanas noteikumi” 72. punkts

7.3. Papildu nepieciešamais finansējums atbalsta nodrošināšanai no 07.2025. līdz plānošanas perioda beigām, risinājumi tā nodrošināšanai

Lai no 2025. gada otrā pusgada līdz plānošanas perioda beigām (ieskaitot N+2) varētu turpināt sniegt pārtikas atbalstu un pamata materiālo palīdzību zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušām mājsaimniecībām – Latvijas iedzīvotājiem un Ukrainas civiliedzīvotājiem, papildu nepieciešamais finansējums atbalsta nodrošināšanai ir 71 104 728 *euro*, kā arī finansējums tehniskās palīdzības nodrošināšanai 3 555 236 *euro*.²⁵ Nepieciešamā finansējuma summas pa gadiem atspoguļotas attēlā Nr. 33.

Attēls Nr. 33

Papildus nepieciešamais finansējums atbalsta nodrošināšanai 2025. – 2029. gadā

Papildu nepieciešamā finansējuma aprēķinā ņemts vērā:

- 1) MK noteikumos Nr. 381 noteiktais: esošie atbalsta veidi, atbalsta apjoms uz vienu personu, atbalsta izdales biežums, esošās atbalsta saņēmēju grupas (skat. informāciju šī Ziņojuma 3.1. un 4.1. sadaļā).
- 2) pieņēmums, ka katrā nākamajā gadā, uzlabojoties sociāli ekonomiskajai situācijai, atbalstāmo personu skaits pakāpeniski samazināsies;
- 3) produktu un preču cenas, kas iegūtas 2023. gada publiskajos iepirkumos. Prognozējot nākamā publiskā iepirkuma cenas (nepieciešamais nākamais iepirkums plānots 2024. gada IV ceturksnī), pie 2023. gada bāzes cenas pieskaitīts iespējamās/ prognozētās inflācijas līmenis 4 % pārtikas produktiem un 2 % citām precēm (higiēnas un saimniecības precēm, mācību piederumiem)²⁶. Tāds pats inflācijas līmenis ņemts vērā aprēķinā, prognozējot pārtikas un preču cenas publiskajā iepirkumā 2027. gadā;
- 4) esošo atbalsta preču komplektu saturs, tostarp 2024. gada otrajā ceturksnī optimizētais pārtikas preču komplekta saturs (cena par komplektu samazināta uz 25,37 *euro*);
- 5) vienotas likmes maksājumi PO:
  - 7 % apmērā no atbalsta personām izdalīto pārtikas un (vai) pamata materiālās palīdzības preču vērtības par to uzglabāšanas un izdalīšanas administrēšanu;
  - 7 % apmērā no atbalsta personām izdalītās pārtikas un (vai) pamata materiālās palīdzības preču vērtības par MK noteikumu Nr. 381 37. punktā minēto papildpasākumu īstenošanu.

²⁵ Atbilstoši ESF+ Programmas nosacījumiem un 2021.-2027. Regulas 36. panta 4. punkta b) apakšpunkta iii) punkta nosacījumiem aprēķinā iekļauts tehniskās palīdzības finansējums 5 %.

²⁶ <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/monetaras-politikas-istenosana/prognozes>

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/08.01.2024-partikas-cenas-sogad-varetu-palielinaties-par-4.a537907/>

Ar mērķi ESF+ Programmai piesaistīt papildu nepieciešamo finansējumu, LM 2024. gada 8. aprīlī²⁷ vērsās FM ar lūgumu rast risinājuma iespējas. 2024. gada 28. maijā saņemtajā atbildes vēstulē²⁸ FM aicina LM izskatīt šādas iespējas:

- 1) finansējuma nodrošināšanai 2025. gadā – rast iespēju pārstrukturēt tās pārziņā esošo Kohēzijas programmas pasākumu ESF+ finansējumu un izvērtēt iespēju novirzīt papildu līdzekļus ESF+ Programmai;
- 2) finansējuma nodrošināšanai 2026. gadā un turpmākajos gados:
  - vidusposma izvērtējuma ietvaros LM rosināt elastības finansējuma novirzīšanu citu iniciatīvu īstenošanai, piemēram, pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības sniegšanai zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušām mājsaimniecībām;
  - virzīt priekšlikumu MK likumprojekta par valsts budžetu kārtējam gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru sagatavošanas un izskatīšanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem priekšlikumiem prioritārajiem pasākumiem atbilstoši valsts budžeta finansiālajām iespējām.

Vienlaikus, lai nodrošinātu izdevumu optimizēšanu, FM aicina LM pārskatīt esošo ESF+ Programmas atbalsta izdales veidu un kārtību, pēc iespējas balstoties uz katra klienta individuālām vajadzībām.

Izvērtējot iespējas, LM secina, ka ESF+ Programmai trūkstošais finansējums nav rodams labklājības nozares ES fondu aploksnē. LM administrētajiem ES fondu pasākumiem pieejamais finansējums, kā arī LM iezīmētais elastības finansējums ir kritiski nepieciešams pakalpojumu sniegšanas turpināšanai un nepārtrauktībai, attiecīgi nav iespējas to pārstrukturēt un ESF+ Programmai novirzīt papildu līdzekļus. Līdzīgi kā ESF+ Programmai, arī ES kohēzijas politikas programmā 2021.–2027. gada plānošanas periodā labklājības nozarei ir piešķirts mazāks finansējums nekā 2014.–2020. gada ES fondu plānošanas periodā, t.i., samazinājums veido 101,2 milj. *euro* jeb 22 %. Būtiski (par 165,5 milj. *euro* jeb 57 %) mazāks finansējums piešķirts tieši nodarbinātības atbalstam. Bez tam, 47,8 milj. *euro* no piešķirtā finansējuma ES kohēzijas politikas programmā 2021. – 2027. gadam iezīmēts kā elastības finansējums bezdarbnieku mācībām un subsidētajai nodarbinātībai. Ja elastības finansējums netiks piešķirts minēto pasākumu īstenošanai, tad papildu finansējums vismaz ekvivalentā apmērā būs jāmeklē valsts budžeta resursu ietvaros, jo aktīvo nodarbinātības pasākumu īstenošanu bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautām personām nav iespējams pārtraukt. Vēsturiski, iestājoties finanšu krīzei, tieši šo pasākumu finansēšana tika un vēl joprojām tiek nodrošināta tikai ES fondu programmu ietvaros, un nodarbinātības jomai pieejamā valsts budžeta apropriācija (pamatbudžetā un speciālajā budžetā) tiem nav paredzēta. Turklāt tā ir visu nozaru atbildība sniegt atbalstu trūcīgajiem, maznodrošinātajiem iedzīvotājiem. Pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības pieejamība zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušajām mājsaimniecībām (Latvijas vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem

²⁷ LM 2024. gada 8.aprīļa vēstule Nr. 22.7-3-05/577

²⁸ FM 2024. gada 28.maija vēstule Nr. 5.1-24/21/1613

un Ukrainas kara bēgļiem) nav tikai LM atbildība, bet visu nozaru atbildība, jo jautājums saistīts ar iekšējo sociālo drošību un valsts atbalsta sniegšanu Ukrainas civiliedzīvotājiem. Tāpēc, ja tiktu skatītas elastības finansējuma novirzīšanas iespējas, būtu solidāri jāmeklē risinājums finanšu iztrūkuma segšanai visās nozarēs.

Tāpat, LM neizskata iespēju virzīt priekšlikumu MK likumprojekta par valsts budžetu kārtējam gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru sagatavošanas un izskatīšanas procesā kopā ar visu iestāžu iesniegtajiem priekšlikumiem prioritārajiem pasākumiem, ņemot vērā FM izstrādātājā informatīvajā ziņojumā “Par vidēja termiņa budžeta prioritārajiem attīstības virzieniem”²⁹ noteikto, ka 2025. gadā un vidējā termiņa budžeta sagatavošanā ir noteikts tikai viens prioritārais virziens – valsts drošība. Atbilstoši MK 2024. gada 18.jūnija sēdes protokollēmuma Nr. 25 74. § 4. punktā noteiktajam, citu vidēja termiņa budžeta prioritāro attīstības virzienu noteikšana iespējama, pārskatot ministriju un citu centrālo valsts iestāžu esošo budžeta programmu izdevumus, un, pārvirzot resursus aktuālākiem prioritārajiem pasākumiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, lai no 2025. gada vidus varētu turpināt nodrošināt pārtikas atbalstu un pamata materiālo palīdzību zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušām māsaimniecībām – Latvijas vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem un Ukrainas civiliedzīvotājiem, ir nepieciešams optimizēt izdevumus ESF+ Programmas ietvaros.

7.4. Izdevumu optimizēšanas iespējas esošā ESF+ Programmas finansējuma ietvaros

Nepietiekamā finansējuma apstākļos iespējamais risinājums finanšu līdzekļu izmantošanas optimizēšanai ir esošo nosacījumu atbalsta sniegšanai pārskatīšana attiecībā uz:

- atbalsta saņēmēju grupām, atbalstāmo personu lokā iekļaujot tikai vistrūcīgāko iedzīvotāju daļu – personas un ģimenes ar trūcīgas māsaimniecības statusu³⁰ un krīzes situācijā nonākušas personas;
- pārtikas atbalsta apmēru, nosakot tiesības vienai personai saņemt 1 pārtikas preču komplektu ceturksnī (līdzšinējo 2 komplektu vietā). Atzīmējams, ka izdevumi pārtikas atbalsta iegādei sastāda 87 % no visiem kopējiem izdevumiem atbalsta iegādei ESF+ Programmas ietvaros. Izrietoši ievērojama izdevumu optimizēšana ir iespējama tikai pārtikas izdevumu daļā. Citi atbalsta veidi ir ar mazu finansiālo ietekmi – higiēnas/saimniecības preces – 9 %, bērnu pārtikas preces – 2 %, bērnu higiēnas preces un skolas somas un mācību piederumu preces – pa 1 %. Sekojoši šie atbalsta veidi netiek pārskatīti.

Iespējamā risinājuma shematiskais attēlojums atspoguļots attēlā Nr. 34.

²⁹ Informatīvas ziņojums pieņemts MK 18.06.2024. sēdē (protokols Nr. 25, 74. §)

³⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 33. panta trešā daļa. <https://likumi.lv/ta/id/68488#p33>

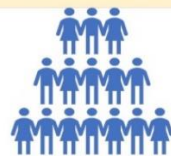
1. Esošie nosacījumi atbalsta saņemšanai (atbilstoši MK noteikumiem Nr.381):

A:
Mērķa grupasPersonas
trūcīgās
mājsaimniecībās
(TR) 79 %Personas krīzes
situācijā
(KR) 1%Personas
maznodrošinātās
mājsaimniecībās
(MN) 20%B:
Pārtikas atbalsta apmērs uz vienu
personu - 2 pārtikas pakas (PP) ceturksnī

2. Iespējamās izmaiņas nosacījumos atbalsta saņemšanai:

A:
Mērķa grupas

(TR)

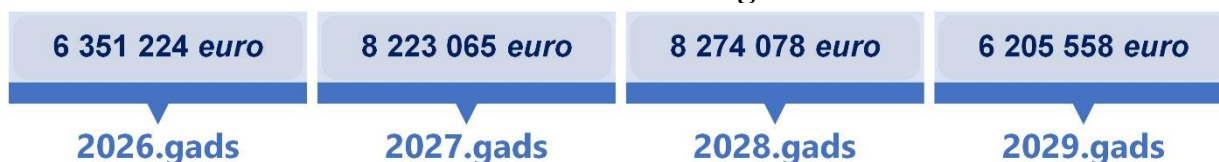

(KR)

B:
Pārtikas atbalsta apmērs uz vienu personu - 1 PP ceturksnī

Piemērojot attēlā Nr. 34 atspoguļoto risinājumu no 2025.gada 1.janvāra, esošā ESF+ Programmas finansējuma ietvaros (bez papildus līdzekļu piesaistes) ir iespējams sniegt atbalstu vistrūcīgākajai iedzīvotāju daļai vēl indikatīvi līdz 2026.gada martam (ieskaitot).

Turpmākai atbalsta sniegšanai no 2026.gada aprīļa līdz plānošanas perioda beigām, ievērojot iepriekš minēto piedāvāto risinājumu izdevumu optimizēšanai, papildu nepieciešamā finansējuma indikatīvā summa ir 29 053 925 *euro*, kā arī finansējums tehniskās palīdzības nodrošināšanai 1 452 696 *euro*. Papildu nepieciešamā finansējuma atbalsta nodrošināšanai summas pa gadiem atspoguļotas attēlā Nr. 35.

Papildus nepieciešamais finansējums atbalsta nodrošināšanai
2026. – 2029. gadā

Lai no 2026.gada aprīļa nodrošinātu atbalsta sniegšanas nepārtrauktību, LM jau 2025. gada vidū atkārtoti ir jāaktualizē jautājums par papildu nepieciešamā finansējuma piesaisti, ar mērķi nodrošināt laika rezervi nepieciešamo rīcību veikšanai (tostarp normatīvo aktu izmaiņām un publiskā iepirkuma par atbalsta

komplektu iegādēm plānošanai un veikšanai). Turpmāko nepieciešamo rīcību plāna shematiskais attēlojums atspoguļots attēlā Nr. 36.

Attēls Nr. 36

7.5. Nepieciešamais finansējums pilsoniskās iniciatīvas par higiēnisko preču sievietēm nodrošināšanu īstenošanai

2023.gada 21. martā Saeimā iesniegts kolektīvais iesniegums par bezmaksas higiēnas preču (pakešu) pieejamību izglītības iestādēs, kā arī to nodrošināšanu tām sievietēm, kuras to nevar atļauties. Iesniegums balstīts uz pilsonisko iniciatīvu, par kuru platformā ManaBalss.lv nobalsoja 12 367 iedzīvotāji. Iniciatīvas pārstāvis “Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls”, pamatojot nepieciešamību nodrošināt sieviešu preču pieejamību, atsaucas uz starptautiskiem pētījumiem, kas parāda, ka ik sestā Latvijas meitene kavē mācību dienas vai stundas tāpēc, ka tai nav pieejamas higiēnas preces ik mēnesi. Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls norādīja, ka nav pieļaujams, ka meitenēm viņu ģimeņu materiālā stāvokļa dēļ tiek ierobežotas iespējas piedalīties izglītības procesā. Savukārt trūcīgām, maznodrošinātām un krīzes situācijā esošām sievietēm un meitenēm, piemēram, kara bēgļēm no Ukrainas, nepieciešams nodrošināt higiēnas preces ik mēnesi, tā izlīdzinot uz dzimumu balstītu nevienlīdzību – papildu izdevumus sakarā ar ikmēneša menstruācijām. Iniciatīvā uzsvērts, ka bezmaksas higiēnas preču nodrošināšana skolās būtiski mazinās stundu kavējumus skolās un profesionālās izglītības iestādēs, kā arī nodrošinās iespējas sievietēm un meitenēm no trūcīgām, maznodrošinātām ģimenēm būt aktīvām darba tirgū un piedalīties izglītības procesos.³¹

Ierobežota piekļuve izglītībai ietekmē nākotnes iespējas iegūt izglītību, darbu, tādā veidā padziļinot dzimumu nevienlīdzību sabiedrībā kopumā. Mēnešreizes ir dabīgs process, un tām nevajadzētu būt par iemeslu meiteņu izolētībai un citu tiesību (izglītības, socializācijas, pašizaugsmes) ierobežošanai.

2023.gada 25. maijā un 2023.gada 21. septembrī LM ir saņemta Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas Nevienlīdzības mazināšanas apakškomisijas vēstule “Par bezmaksas higiēnas preču pieejamību mazaizsargātajām iedzīvotāju grupām”, kurā apakškomisija vērš uzmanību ierobežotai sieviešu higiēnas preču

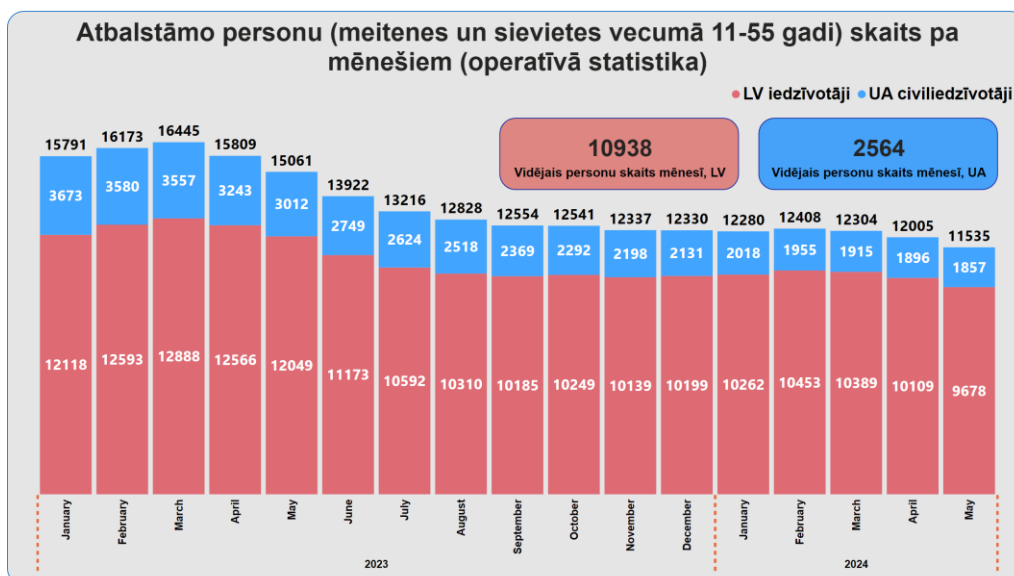
³¹ <https://manabalss.lv/bezmaksas-higienas-precis-meitenem-un-sievietem-izglitibas-iestades-neaizsargatam-sievietem/show>

pieejamībai trūcīgām, maznodrošinātām un krīzes situācijā esošām sievietēm, un aicina LM steidzami izskatīt šo problēmjautājumu risinājumu iespējas.

Jautājums par sieviešu higiēnas preču nodrošināšanas iespējām vairākkārt izskatīts Saeimas komisiju sēdēs (Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas Nevienlīdzības mazināšanas apakškomisijas 2023. gada 7. februāra sēdē; Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijas 2023. gada 4. aprīļa sēdē; Sociālo un darba lietu komisijas 2023. gada 10. oktobra un 2024. gada 10. janvāra sēdē), kurās LM sniedza informāciju, tostarp aktuālos statistikas datus par potenciālo mērķa grupu griezumā pa vecuma grupām – meitenes un jaunietes (11-19 gadu vecumā) un visas atbalstāmas personas (meitenes un sievietes vecumā 11–55 gadi), kā arī aprēķinus par indikatīvi nepieciešamo finansējumu iniciatīvas īstenošanai. Pilsoniskās iniciatīvas pārstāvis un Saeimas apakškomisiju sēdēs piedalījušies eksperti bija vienprātis, ka atbalsts nodrošināms mērķa grupai vecuma grupā 11–55 gadi. Attiecībā uz nodrošināmās preces veidu ekspertu un komisiju dalībnieku viedokļi dalījās – ierosinājums bija izskatīt iespējas nodrošināt higiēniskajām paketēm alternatīvās preces, piemēram, menstruālās piltuves vai menstruālo apakšveļu. LM, balstoties uz citu valstu pieredzi higiēnas preču pieejamības īstenošanā, uzskata, ka pamatā nodrošināmas izplatītākās, visiem zināmas un lietošanā vienkāršas preces – vienreizlietojamās higiēniskās paketes.

Atbilstoši statistikas datiem 2023. gadā un 2024. gada pirmajos piecos mēnešos bija vidēji ap 13 tūkst. meiteņu un sieviešu vecumā 11-55 gadi (Latvijas iedzīvotāji un Ukrainas civiliedzīvotāji), kam bija derīga pašvaldības sociālais dienesta izsniegta izziņa par atbilstību trūcīgas, maznodrošinātas (ar ienākumiem, kas nepārsniedz MK noteikumos Nr. 381 4.1.3. apakšpunktā noteikto sliekšni) vai krīzes situācijā nonākušās mājsaimniecības statusam (skat. attēlu Nr. 37).

Attēls Nr. 37

Datu avots: SOPA, SPOLIS dati, skatīti 17.03.2024., 03.04.2024., 21.06.2024.

Piemērojot pilna atbalsta pieeju, vienai personai būtu nepieciešams viens komplekts mēnesī (ar ne mazāk kā 16 – 20 paketēm). Aprēķina vajadzībām veiktajā cenu izpētē par vienreizlietojamām higiēniskajām paketēm noskaidrots, ka indikatīvā viena komplekta cena ir 3,78 euro (skat. tabulā Nr. 1).

Vienreizlietojamo higiēnisko pakešu tirgus cenas izpētes rezultāti

N.p.k.	Preces nosaukums:	Veikals:	Cena ar atlaidi/ akcija/ cena ar klienta karti:
1	BELLA Perfecta Ultra Blue higiēniskās paketes, 20gab.	DROGAS.LV	€ 2.87
2	ALWAYS Ultra Sensitive Normal higiēniskās paketes, 20gab.	DROGAS.LV	€ 3.74
3	ALWAYS Ultra Normal Plus higiēniskās paketes, 20gab.	DROGAS.LV	€ 3.74
4	Hig.pak.LIBRESSE INVIS.NORM.DUO, 20gab.	BARBORA.LV	€ 3.49
5	Hig.paketes NATURELLA ULTRA NOR., 20gab.	BARBORA.LV	€ 2.79
6	Hig.pak. ALWAYS NORMAL PLUS DUO, 20gab.	BARBORA.LV	€ 4.39
7	Higiēniskās paketes Libresse invisible normal duo, 20gab.	RIMI.LV	€ 3.99
8	Higiēniskās paketes Always ultra duo normal+, 20gab.	RIMI.LV	€ 4.99
9	Higiēniskās paketes Libresse aloe normal, 20gab.	RIMI.LV	€ 3.99

Vidējā cena: € 3.78

Datu avots: informācija e-veikalos, skatīta 21.06.2024.

Aprēķina cena veidota kā vidējā cena no trīs mazumtirdzniecības veikalu (Drogas, Maxima un Rimi) e-veikalos pieejamām dažādu ražotāju piedāvātām higiēniskajām paketēm, kurām piemērota cenas atlaide, akcijas cena vai cena, kas piemērojama pirkumiem ar attiecīgā veikala klienta karti. Tas tuvināti atbilstu iespējamām izmaksām publiskajā iepirkumā.

Prognozējot izdevumu apmēru sieviešu higiēnas preču nodrošināšanai, nepieciešamā finansējuma aprēķinā ņemts vērā:

- 1) pieņēmums, ka:
  - 2025. gadā atbalstāmo personu skaits (Latvijas iedzīvotāji) nedaudz samazināsies pret 2024. gada rādītāju. Atbalstāmo Ukrainas civiliedzīvotāju skaits varētu palikt līdzšinējā līmenī, ņemot vērā Iekšlietu ministrijas prognozes, ka provizoriski 2025. gadā Latvijā no jauna ieradīsies no 6 000 līdz 10 000 Ukrainas civiliedzīvotāju³². Vērā ņemts arī statistikas rādītājs, ka Ukrainas bēgļu vidū ir 61 % sieviešu;
  - katrā nākamajā gadā, uzlabojoties sociāli ekonomiskajai situācijai, atbalstāmo personu skaits abās grupās pakāpeniski samazināsies;
- 2) aprēķina cena atbilstoši 2024. gada jūnijā veiktās izpētes rezultātiem (skat. tabulā Nr. 1). Tā ir ņemta vērā 2025., 2026. un 2027. gadam nepieciešamā finansējuma aprēķinā, savukārt turpmākiem gadiem (2028. un 2029. gadam) prognozētās iepirkuma cenas aprēķinā pie 2024. gada cenas pieskaitīts iespējamās/ prognozētās inflācijas apmērs 2 %³³;
- 3) vienotas likmes maksājumi PO:
  - 7 % apmērā no atbalsta personām izdalīto preču vērtības par to uzglabāšanas un izdalīšanas administrēšanu;
  - 7 % apmērā no atbalsta personām izdalīto preču vērtības par MK noteikumu Nr. 381 37. punktā minēto papildpasākumu īstenošanu.

³² <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/0ecacb6f-9f11-4c6e-98fa-7849e9e216de>

³³ <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/monetaras-politikas-istenosana/prognozes>

Sieviešu higiēnas preču (vienreizlietojamo higiēnisko pakešu) nodrošināšanai no 2025. gada līdz plānošanas perioda beigām (ieskaitot N+2) kopējais nepieciešamā finansējuma apmērs ir 2 673 691 *euro*, kā arī finansējums tehniskās palīdzības nodrošināšanai 133 685 *euro*. Nepieciešamā finansējuma summas pa gadiem atspoguļotas attēlā Nr. 38.

Attēls Nr. 38

**Nepieciešamais finansējums sieviešu higiēnas preču nodrošināšanai
2025. – 2029. gadā**

8. Secinājumi, priekšlikumi

1. Pēdējos trīs gados svārstīgas sociāli ekonomiskās situācijas rezultātā ir ievērojami palielinājies atbalstāmo personu – zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušo Latvijas iedzīvotāju skaits, turklāt to lokā, sākot ar 2022. gadu, ir arī Ukrainas civiliedzīvotāji. Vidēji mēnesī aktīvajā statusā (personas, kam piešķirts trūcīgas mājsaimniecības statuss, maznodrošinātas personas statuss, personas krīzes situācijā) ir 55 tūkst. personu (skat. Ziņojuma 3.2. apakšpunktu). Dati un tendences parāda, ka tuvākajā nākotnē nav prognozējama ātra un būtiska zemu ienākumu mājsaimniecībās esošu personu skaita samazināšanās.

2. Pārtikas atbalstam un pamata materiālajai palīdzībai zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušām mājsaimniecībām ir nozīmīga loma to pārtikas groza papildināšanā un budžeta līdzekļu taupīšanā. Tā atvieglo mājsaimniecības situāciju un palīdz apmierināt citas pamatvajadzības. EAFVP DP un ESF+ Programmas ietvaros sniegtais pārtikas atbalsts un pamata materiālās palīdzība ir augstu novērtēta, atzīta atbalsta lietderība un efektivitāte. 99 % no visām atbalstu saņemt tiesīgajām personām izmanto iespēju to saņemt (skat. Ziņojuma 4.4. apakšpunktu un 5. punktu).

3. ESF+ Programmai apstiprinātais finansējums, saglabājot līdzšinējos nosacījumus atbalsta saņemšanai, ir pietiekams pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības nodrošināšanai indikatīvi līdz 2025. gada jūnijam (skat. Ziņojuma 7.1. apakšpunktu).

4. Nepietiekama finansējuma apstākļos ir nepieciešams optimizēt ESF+ Programmai pieejamo finanšu līdzekļu izmantošanu, atbalstu mērķējot uz sociāli vismazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām – personām un ģimenēm ar trūcīgas mājsaimniecības statusu un krīzes situācijā nonākušām personām.

5. Lai īstenotu LM piedāvāto izdevumu optimizēšanas risinājumu (skat. Ziņojuma 7.4. apakšpunktu), no 2025. gada 1. janvāra ir jāmaina atbalsta sniegšanas nosacījumi:

5.1. atbalsta saņēmēju lokā iekļaujot tikai personas ar trūcīgas mājsaimniecības statusu un krīzes situācijā nonākušās personas, tostarp Ukrainas civiliedzīvotājus;

5.2. mainot pārtikas atbalsta apmēru un nosakot tiesības vienai personai saņemt vienu pārtikas preču komplektu ceturksnī (līdzšinējo 2 komplektu vietā).

6. Iepriekš minētā risinājuma realizācijas rezultātā sociāli vismazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām - personām ar trūcīgās mājsaimniecības statusu un krīzes situācijā nonākušām personām vēl indikatīvi 9 mēnešus ilgākā periodā (no 2025. gada 1. jūlija līdz 2026. gada 31. martam) būtu nodrošināta iespēja saņemt pārtikas atbalstu un pamata materiālo palīdzību (termiņš aprēķināts ar nosacījumu, ka nepalielinās mērķa grupas personu skaits).

7. Jautājums par ESF+ Programmas finansēšanu no 2026. gada aprīļa līdz plānošanas perioda beigām (ieskaitot N+2) virzāms izskatīšanai MK līdz 2025. gada 1. septembrim.

8. Nepietiekamā finansējuma apstākļos LM nesaskata iespēju ESF+ Programmas ietvaros realizēt pilsonisko iniciatīvu par sieviešu higiēnas preču nodrošināšanu.

9. MK lēmumu par šīs sadaļas 5. punktā LM piedāvāto risinājumu ESF+ Programmas turpmākai īstenošanai ir būtiski pieņemt iespējami drīz, bet ne vēlāk kā līdz 2024. gada 30. septembrim. Tas nodrošinās iespēju LM līdz 2025.gada 1.janvārim (termiņš no kura tiek piedāvāts mainīt atbalsta sniegšanas nosacījumus) sagatavot un MK un EK saskaņot attiecīgos grozījumus ESF+ Programmā, sagatavot izmaiņas ESF+ Programmas normatīvajā regulējumā, kā arī informēt mērķa grupu par plānotajām izmaiņām (tiesiskās drošības un paļāvības princips).

Ministrs

U. Augulis

Stratane, 67021653
Aurika.Stratane@lm.gov.lv